

בעל פרי זבל
: רבם נסגסח
כל יחד תלמודי
עליהם בגלם
א ולצנות להם

ברית ממ'ג לא תעשה א' משה

בינו עם
וען היות

ונס יש תועלת לרצון הקי למחך דכריו ענה לאחסרה ולא חינוח
שחד מקרא על לשיתוף דרך חלשות ואדרות ואיך מקרא על לרצוני
אפי' שיתוף שאינו דרך חלשות ואדרות עין ונציח ריח שאין צו
איסור כיא חלשות ואדרות עכיל המתארגל זיל :

יתברך היות והעלה הבורא אלפנו רעת נתיבות ישרי התורה
משך חסרין להשידי בקין אודי. לאיר עני לכבוד הבורא :

(א) שלא (א) לעלות נמשצנה שיש שום אלוה זולתי ה' שכי
לא יסיה לך אלהים אחרים על פני כי .

ונו צקיד דסדין עמו צנה עליה
שלא להסקיף ולא לנרע
ונקטתו לפני הגי שלפניו קעה
דסאיך כי רצונו זיל מאלן חסרה תורה
הקיום והשיתוף כי הוא לפי מחלה
דצרי רצונו לא הקיום והשיתוף
חסרה התורה ומאלן אלא שלא לעלות
נמשצנה שיש שום אלוה זולתי ה'
כי דעל שיתוף ייל דליף מעל פני
כמיש אחיכ ועלנא לעלות נמשצנה
כי ייל דליף מאל יתי' לך אלהי'
אחרי' אזל על קיום שכי קעה דררחה
כקוצר אה למודו דמחלס כי שלא
לעלות נמשצנה כי ליק' מאל יתי'
לך גר ואחיכ כי הקיום יליף מני'
דקיום עייכ דלא עלי למילך אלא
מאל יתי' לך כמיש נכילתא פסציא
אחיכ. הן אמת שהתארגל עפי' גס
הגי' שלפניו וכי דעיקר הקרא על
להזכיר שלא לעלות נמשצנה סי'
אלא אף הקיום והשיתוף כאחד
צו ומשרה קלער חסרה צו תורם
כי עכיל, וכוחתו דרצונו קוצר

7

הראשונה שלא (א) לעלות במחשבה שיש שום אלוה זולתי
ה' שני' לא יהי' לך אלהי' אחרים על פני (ימבאן אסרה תורה
הקיום והשיתוף אעפ"י שלא עבד.) וחגי' * כך מצאנו בספי' ישן
במבילתא ויתרו סיו' לפי שנא' לא תעשה נפש, וען כי גס סיגני
לך פסלי, העשוי כבר מניין שלא יקיים * דספר טורם עליו טלאני
חיל לא יהי' לך, ואין מקרא יוצא מידי
פשוטו, ומלשון על פני דודש במדרש כפשוטו שאסור לשתיף
שם שמם ד"א חרו מה שאומר שם אין מקרא יוצא מידי
פשוטו, ובפי' ד' מיתות רי' סיט שאומר שם כל המשתיף שיש
ד"א נעקר מן העולם שנאמר בלתי לה' לבדו המקרא ההוא
בא לעונש זה לאזהרה, ואומר רבינו יעקב ובתי שם שמעו שכי'
כי דברנו בה' ובך ובן חרב לה' ולנדעון אין זה שיתוף לאלהות
ואדנות:

דמהרש"ל זיל בנאור על רצונו
זיל סציא אה הסקחח
האמיחיה צליח הרשונה על רצונו
ואינו גורם אה הסהנה הסקפת
והקנתה נצטי חלאי עיגול וחי'
מאלן עד תי' עבר, ואחיכ כהצ
חיל רצונו עמיש צמלם הרשונה
ואחיכ ומה יאנורו בנאורנס. וסכה
הצא דכונא חונרי' שהמשצנה היא
סדרש ועיקר הוצ'ה ופשוטה וסו
השיתוף והקיום ולא יוכלתי לעמוד
על דענחם, כי איך יעלה על הדעה
שיתוף הסקר הנמלה הרשונה ואינו
כלל מונקן הוצ'ה, ומה שמצידין
רתי' מן הקיונים שכת' צנן חיל
חסרה צו חסרה הקיום והשיתוף
עייכ. והנה ראינו צקי מדויקים
שלא סחכר אלא נמשצנה ואף לפי
אותן ספרי' לקיי' והימ' דודאי עיקר
הוקרא על לחסרה כושמענה כל
הוקרא כמו שפטרס אלא שחק הקיום
השיתוף כחסרה צו ומיסי קלער
חסרה צו תורה כי ולא אמר שלא
לקיום ולשיתוף או לחסרה לקיום ולשיתוף.
אי' צומי' וכן נכתב שסוקד על מנין סומלם של הרמזים ושל הקמינ
שאינו מוכה שם קיום ושיתוף אלא מוכה המשצנה לצד, חיל הרמזים
צקימני' שלו מלוה הרשונה ומלוה ליה שלא לעלות נמשצנה שיש
שום אלוה זולתי ה' שכאלמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני,
וצמפרו כי צמי' מודע כל הועלה על דענו שיש שום אלוה אחר
הוקרא כמו שצמר צליח לא יסי' לך איש עימ' וכי ומושרש עליו
עימ' כלומר צמד שאני מלי וכצדדי מאל שולס כמיש סכניל העם
סומכייסיס אחי עיפ. ועמה אצאר דעה הסקר דנדחיי מושמענה
כל הוקרא מדצר נמשצנה הוא לשון לך כלי' הנבוי לך לצד דהיינו
נמשצנה ועיפ מני ומעמע ומשצנה כמו פי' הופטרס שהוא מאל כל
השולס ואין הסקר מלפניו והחסינ עבד המשצנה, אזל מימ' אי' לא
סי כתוב אלא לא יהי' לך אלהים אחרים וסו לא היינו מוקמינן
הוקרא אלא לקיום לחוד שהונו מני מושמענה של הוקרא והי' עדיף
ומי' שהרי כחיי לא יסי' דומעמ' הרי ומושרש והיינו קיום ולשון
לך כמו נשדותן כמו לא יראש לך חונן אלא שומלה על פני איני
ערוצב דלונם לו להצכיר כאן עיפ. וכן אי' לא יהי' כתוב אלא לא
יהי' אלהים אחרים עיפ לא היינו מפרסיס הוקרא אלא צשיתוף
דשהח נופל ספיר ליטנא דעל פני כלי' לשיתוף עומדי אלא שלשון
לך אינו מיוצב כלל אה לא סוירע על המשצנה כמו שפי' ומיסי
קוצר הסקר שעיקי צו לחסרה המשצנה חסו שמונה צכלל השצנן
הלארין. רק שאמר צקי ותריא צמכילתו כלומר מאחר שלשון לא יהי'
מפל ספיר על הקיום אי' אין הוקרא יולא ומי' פשוטו ואף שמוגן
סוקרא שומענה צמכנה דקשיר קרא מושצנה ומי' לא יולא ומי'
פשוטו כל אחד לפי עניינו ושומע קיום מן לא יהי' לך, וסמיע
שיתוף מעל פני, וסוד חזר הסי' ומפטרס דלא כישא מאחר שעיקר
הוקרא על לחסרה ממשצנה אי' לונם כלרך לדחוק ואמר דונלם
עיפ לחוד צו לשיתוף ומאחר שכבר שמוע להריא שהוא צמיתה סהרי
ישא דקרא אמר וצח לאלהי' יחרם ועלי קאי צליח לפי' לצדו.
עי' כי הסי' הוקרא הוא צל לעונס וכי כלומר לפי' סלריכין אלו
עימ' לחסרה עייכ מוכרתיס אנו לסוילא חסרה חום סוקרא דעיפ.
ואחיכ ונציח הסי' דצרי ריח לחקן לפי' ומה שכא' שיתוף צמורה ולי'
מלינו כאן סענעקסו עלי', וחסיני דעה ומחילין איך שמוקפריס דצרי
ריח צחל דלפלי, חונרי' שולח זה לא קעה ומרביס דצריס צמליסס
שהרי ריח סקטס על הצומי צפי' דעו אלוה דכפשוטו סוה וספי'
צו ללמוד מענו דין זה שאינו אסוד אלא דרך חלשות ואדרות .

ודו סה,
כי' אלא
ז. די. ב'
י. עמו.
ר. חתני,
לא כן,
סרה ערב
יס ולא
' נראה,
וכס לצי,
' ושלחן
ימ כסף
ימו כו,
יד, לים
חצו לפי
הסקל,
ז. ספר,
ז. רבם,
ז. דענר
ז. דקסס
ימו כי
ימו סיק
זחמל לא
כי' על
דרכים,
צ. ליל
סרליס
ז. צומי,
ז. אריה

דהקיום והשיתוף כיון דלאו מעיקר הקרא יליף עייכ אינו אלא איסור
ועייכ כי רצונו מאלן חסרה תורם כלוי' איסור הו' ולא לאו. ומחילת
מיוצב צום דלומי' לא מנה הקיום ללאו צמיע כיון דלא הו' לחסרה
אלא איסור ואי' גס לבי' ישנס שלפנינו יש מוקס, אזל על סהנס
סצלדה שכי דמשרה מאלו לנו להגי' משום דנס קיוני' סספר מוריס
כן עיי קיל אלא קיוני' ססי' עייכ דלרך להניס דלי' כמי' שלפנינו
קי' חול איהל מיווח ה'קיום והשיתוף למיוונח צין סמלמה אלא לאו
מלוה הוא אלא איסור ככיל ועוד שלא לעלות נמשצנה שיש שום
אלוה זולתי ה' ססיח עיקר הנמלה אה זס לא כי ומה לא מרמח
סום רוח צמחיו, אלא עכיל' שהי' כי צמחי רצונו כמיש צמחי
הרמזים הכדפס צריס סרומים דודע או ייל ססי' כי צמחי רצונו
כך שלא לעלות נמשצנה שיש שום אלוה זולתי ה' שוכי' לא יהי'
לך אלהים אחרים עיפ ואסרה חסרה צמס הקיום והשיתוף והשעתיק
או המדפיס השמיש ומללה לעלות וכי עד לא יהי' וגר, ואי' כיון
דעיכ לרך להגי' צמחי רצונו אי'כ צספרו גיי' דודאי דעיקר כמי'
הההרסקיל. ואדור' כתבי' זמה ראיני' צקי דיןח רחיי זיל צמליח
אי' שנס סוה ליה למחוק מלות מאלן חסרה תורה הקיום והשיתוף
חיל וזעפי' שצמפחחות הס' כי הרצ המהצר זיל לא יהי' לך וגר'
חסרה חסרה הקיום והשיתוף גס זה ממשך סענעות מפני ערלו כאן
מאלן חסרה חסורס הקיום והשיתוף והאלונם סצק כאן וצין סס
לרך למחוק הקיום ואס כמחוק הכל מה ערב ומס כמיס וכן מלאחי'
צקי' נוסחלות צמריג ומכוכיס דצרי לודרי' הרמזים זיל צמסיע
וצקי' הי' עכיל, ונס צקי'לר סקמרי' פס פ' כחיות ועלס ראיני'
שלא דיצר סס מוקיס כלום וסקילר סקמרי' סוה מרצונו עלמו כמיש
צשיגי' או' מי' קמיח חיל ומקוצו כדפס קילר סקמרי' אסר מיצר
הרצ עלמו עכיל ואי' כחלא משהינח דחי' וגס ומקילר סקמרי' שעיקר
כמי' המתארגל :

ואדנות:

אבל מיס סדריס עמס ספציא רצונו אה המכילתא לא מושם
שהי' קוצר כמכילתא שאסרה סקיס דהא סמכילתא אחיח
כ' יוקי דספרח כמיש סרומין זיל עמיס וזקן קיייל כמחיק דספרח
דליח לים דרשא שלא יקיס. ואחיכ כי' סדריח חיל ולפי' לא כי
הרצ סמוצר [כונחו על רצונו וסחריכו כן], והניח צמכילתא אלא
מחס ספסל דקחי' ואין מוקרא יולא ומי' פשוטו דמי' שעיכ
איסור השיתוף אזל חמלה סכרייתא דקחי' ספשו עכר מניין שלא
יקיס חיל לא יהי' לך אלוה אחרים חסרה צמס לא קולער אלא
לדעה ר' יוקי סקוצר שלא יסי' לך צו לאסוד מניעמ' עשיתי' אללמיס
כמיש

אבל מיס סדריס עמס ספציא רצונו אה המכילתא לא מושם
שהי' קוצר כמכילתא שאסרה סקיס דהא סמכילתא אחיח
כ' יוקי דספרח כמיש סרומין זיל עמיס וזקן קיייל כמחיק דספרח
דליח לים דרשא שלא יקיס. ואחיכ כי' סדריח חיל ולפי' לא כי
הרצ סמוצר [כונחו על רצונו וסחריכו כן], והניח צמכילתא אלא
מחס ספסל דקחי' ואין מוקרא יולא ומי' פשוטו דמי' שעיכ
איסור השיתוף אזל חמלה סכרייתא דקחי' ספשו עכר מניין שלא
יקיס חיל לא יהי' לך אלוה אחרים חסרה צמס לא קולער אלא
לדעה ר' יוקי סקוצר שלא יסי' לך צו לאסוד מניעמ' עשיתי' אללמיס
כמיש

אָסקַטאַ מאַרעאַ דַמַצְרִים: הַ סְמוּ
כְפִרְיָע מִן אֲרֻקְתָּא דִּי פְקַדְתִּינֵן
עָבְדוּ קְדוֹן עַל מִתְקָא וְסַבִּינָּוָה קְדָה
וְדִבְחוּ קְדָה וְאָמְרוּ אֲמִין בְּחֻקְתָּן:
יִשְׂרָאֵל דִּי אַסְקוּן מַאָרְעָא
דַּמַצְרִים: הַ וְאָמְרֵי חַוְיָּיָהּ וְגַי
אֲשֵׁר הַעֲלִיתְ מַאָרְגֵן מַצְרִים: הַה סְרוֹ
מִלְךְ מִדְּהֵי־בְרָךְ: אֲשֵׁר צִוִּיתֶם עֲשׂוֹ לְהִם
עַל מַסְבֵּה וַיִּשְׁתַּחֲוִּי־וּלָל וַיִּנְבְּחוּ־לָל
וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁר
הַעֲלִיךָ מַאָרְגֵן מַצְרִים: הַ וַיֹּאמְרוּ קְדוֹה

אור החיים
בחינת שם נפש רוח שמה ולא יוכל עמוד וגוי וממחרת זכו וגוי, והנה לפי דבריהם ז"ל
בדגריה ראשונה, וממלא דבר אלה יודע כי קודם (שמו"ר מ"ג) שערב רב הם בעושים כל מעשה
שעברו ישראל על ג' פרטים עדיין היה משב יוכל העגל ולא ישראל יסוד הכחוש דגריה בעון בערך
עמוד באמתנות בחיכה בשאלת בלא פגם, שם לא ישראל לא בערך ערב רב, והנה דגריה אחד עשו
כן ובאחת או בג' מהאמור יש טעם להשפט להם, פירוש ערב רב עשו עגל מסכה לעננן ולא
הירייה לא היה כי מגלה למשה כל המעשים מיחו ישראל עוד הכחוח זכחו ערב רב ולא מיחו
משום פגם דלגרות כמו שכתבנו, ומעשה איך מקום ישראל חו דגריה גדולה יותר מהראשונה, ועוד
לקושיותיו למה לא ירד מעת אומנם אלה אלהים אמרו בפירות אלה אלהים ישראל ושתקו ישראל חו
או מעת שאמרו לאהין עשה לנו אלהים: קשה מעולה? ולפי פטע הכחוש? טעם שאמר
ח. סרו מהר מן כדך: י"י יתבאר על פי אומרו אלה אלהים בהם שהיה בחינת פגם הדיוטר
דגריהם שאמרו (חולין כ"ג) הכוהה והוא מדרגה ממונעת בין הממשכה למעשה, לוד
בגבורת גילולים כעופר ככל הבורה כולה, והוא שיש בו בבחינת דיוטר זה דגריה גדולה שקבולתו
אומרו סרו מן כדך אשר ליתום כירי כל מה שזכר לאלוה לעולם באומנם אשר העלך ותעם זה יגיד
כעל עוד ויזה לפי מה שפירשנו כי ישראל עודם הכתמה לגני בניס? והוא פגם מופלא, לזה
באומות ה' השלימה אלה השנו להיות לפניהם כח סדרו באחריות בדרך לא או אף זו עוד נראה כי
אחד מאל עילין, לזה אמר סרו מן כדך אשר טעמו הוא לפי מה שנגיד משמעות אלהים לזכח כי
ליתום פירות לכל עשות אלמתיים ועשו דרך לא ישראל הם הכחורים הם כן דגריהם שקולים
אלמתיים, ולזה לא אמר מדרו כי או כפרו כי כי הם הם הכחורים ממחר אלה אלהים הכחורים לזה
עודם באומנותם:

עשו להם וגוי: פירוש אמרים עשו להם העגל כי ואמר שכתחמו חזחו לו והגלה למפרע כי שמשו
הם נתנו הוכח ולא העגל מעלמו, והרעה והכפיתו על דגרי, ולזה אמר שכוזר כי וישתחו
ויוצחו לילי? אמר ויאמרו אלה וגוי, לומר כי הלקה דגרי שם הכחורים הוא ממה שהשתחו
כחוננו ז"ל (תנומה) כי ויוס ומגריהם עשו וגוי:
ויואמרו אלה וגוי: קשה למה כפן סדר העשוי **ט. ויאמרו** כי אל משה וגוי, טעם שידר אמירה
אחרת בגמעת עינו, להצדיק מה קודם הכניחה שכן מנינו שזיוס ראשון אמרו אלה שפירשתי, כי מאמר ראשון שאמר סרו וגוי עשו

אור ברור
קלה למה להקדים מן הדין, בלא פגע ואמר על מה שמש. קלה ואהין מסתם לא ידע. קלה שמתיק ההרעה
דמיי. קלה שלא היטיב רב עשו. קלה שהרי משמעיהם הם כי הם נשלים, שהרי הולכים מתלמים. קלה שפגע
משמחו יגיד שישראל השתחו וגוי. קלה ואם יאמר קודם ויאמרו וגוי הנה שאמר קן זכור, עגל לומר כי שמה אמירה עדיין לא

יְהוָה אֱלֹהֵי מִצְרַיִם לְדֹרֹת כִּי יִשְׁתַּחֲוּ עַמּוֹךְ אִיזָה חַוְיָּיָהּ אֲמִין חַבִּיבֵי עַמּוֹךְ דִּי
לקב ברוך

הנה ושחר אם לא שגמר שדגרי קטומ, שמיניו בגמה אחס קטומים (סע) לך דר. (דר) מנדולקס, לא נחמי
מקומות שכתוב הולך הסוכנה והקבולות בלשון דיוטר לך גדולה אלה בשבילם (ויביע - דגריה לגי), בלוחס
(ראים): בה) לא מלשון ירידה דרשו כן שהרי בהר היה, שעה נהמה"ט משה מפי צווח דין על מעלה (מיח):
גם לין לנו נריכים לומר משום הכפל לך דה, בלא פשוט לפי **שחת עמך**, שחת הכס לא נאמר אלא עמך"ט, ערב
פשוטו שאמר לו הקב"ה שידר וירידה זו שלא לגרן הוא, רב שקבלת מעמלק וגיורתם ולא נמלכת כי ואמרת
בשלהם בגי' יסרו לך דר ועליו אמה ואהין וכו', לא משום טובו שידבקו גריה בשכינה, הם שחחו והשתחו (סע):
ויספ אלה שידר להתרומ עם ויעלה עמו אהין וכו',
משלי' כן לו יהיה שבער גמור כל מה שגלה הקב"ה ללמדו אפי"ר לן ויפיה הוא, ומיחו מעלמו שפירושו של מה
שאמר כן בהר הוא בשביל ישראל ועשה לך דר (מדרש"א): בה) אהין רז"ל ואם ממעשה מרים סוף פי בהשגך
שמאמר שאניו גבר נה ראוייה היא שחמה"ה, וכן כן מאמר שדגרי אמו קטומ (לבוש), ועירייתו י"ח: א"י ימיה כן
לאמר כל אופן השייך שהיה אדם הראשון צדיק וכו' פי רש"י מפני שגער בו הקב"ה דמיי המן הען וגוי עב"ל: כז)
פי' למה קרה אוחס עמו על משה, גם יהיה ממוזין מה שהחמיל לן יוד שחט עמך וקיים בלשון רבים כרו מהר, בלא
ודאי שחמו רק מלק מהם ואפי"ר סרו מלק (בד"ח), גם מיושב צוה לן שחט שאמר הכחוש שאינו לשון הגיגל, ולא אמר
מדרו או מעגל, ולכל הפחות היל"ל שחט דגרי, שגלא זה הוא פועל יזלא שחט אח אמרים (ב"ב):

אור החיים
לא להכירו, ועיין בפסוק לך דר שאמר זה באופן אחר: הכרעים טעמו ישראל וכן אמר כי שם היה דבר
זי, לך דר כי וגוי, כפל לומר לך דר אחת לגופה שאינו עומד להתגלות ויש צוה דלגרות מה שאין כן
שילך ואחר לומר לו שידר מגדולתו, ואם בגמילות זה שהיה דבר שטומד להתגלות בדת

היה אומר דר לגד היינו אומרים כי להיותו כבר משה מן הכר, עם כל זה שערך מקור החסידות
אמר לשון ירידה, וכן הוא אומר (לעיל י"ט ז") וטהרת הלשון כסף נגמר לשון זיוק לא יגיד
וירד משה מן הכר, ולריך לדעת אופן ירידה זו מה דגריהם האלה. אכן טעם דגרי ה' הוא כי ח"ו לא
הוא, ואולי שכוונו כי כל מעלמו היתה בשביל לגרנו על עושה עול בלא האלהים אלא לזק דיו
ישראל ומעשה שחטו לא ישיג הכוונה כמחזה האלה, והוא כי לא שאמר למשה דר מגדולת
כר כח לעמוד עם כיון שכל עוה, והוא מה שאמר וירידו אלוה, ולזה אמר כי שחת עמך ותל עניו
לו דר פירוש לא תעמוד במקום הראשון והטעם כי להיותו אופן הכשחה שגליה נחמיב משה
שחת עמך שמתם באחיה, וקשה אם כן היה לו הכוונה וסדר ג' דגריהם, א' עשו להם וגוי, ב'
לומר כן מעת שאמרו ישראל אלה אלהים אסף הם לא יושחחו לו ויצחו וגוי, ג' ויאמרו אלה וגוי, והם
שישראל עבדו עבודה זרה החמיצ ירידה משה כגד דיוטר מהשכה ומעשה, והחמיל במשכה
מגדו שהיה בו, ויש לומר בכתיב עוד למה כולך ואמר עשו להם כרי מהשכה מעת ששאוהו שחו
כי להאריך הדעת עון ישראל"י, ומה גם לדגרי בעבודה זרה, והוא שדיין באומרו לכס"י, ועיין
בכוחו ז"ל (ספרדרין מ"ג) שאמרו במעשה עני מה שקצתו בפסוק (לעיל כ' ג') לא יהיה לך
ששאל ויהיטע דבר מחא ה' להודיע מי כמועל אלהים וגוי, כגד מהשכה אמר וישחחו לו ויצחו
בחרם והיתה השוכת ה' אליו דלגור אני לך אם כן לו אין לך מעשה גדול מזה, כגד הכיפור אמר
כלן זמה שלפניו לא היה לו לומר למשה כדגריהם ויאמרו אלה אלהים וגוי, ולזה זה טעם כח משה בגי'

אור ברור
קלה ולא אמר תקלור דר כי פער עבדו עבודה זרה. קלה פירוש לפתום והלגם.

תָּנָה רְפוּסֵינָה תִּסְרָה שְׂבָעָה יוֹמִין
 תִּכְבַּל פְּסִירָה כְּפֹה דְפִקְדֵינָה
 קָזַן יָרָח דְאִבְיָה אִירִי בַה
 נִפְקַת מִצְרֵיִם וְלֹא יִתְחַזֵּן גְּדַמִּי
 רִיקְנִין: מִן יִתְנָה דְחֻצָּה בְּבוּרִי
 עֻבְדֵיךָ דִי תִזְרַע בְּתַקְלָה וְתִנָּה
 דְכֻנְשָׁה בְּמִפְקָה רְשִׁיקָה
 בְּמִבְנֵינָה יִת עֻבְדֵיךָ מִן תַּקְלָה:
 יִת תַּקְלָת וְזִמְנִין בְּשִׂתָּה וְתִחְזִין כֶּף
 הַשְּׂדֵה: יִת שְׁלֵשׁ פְּעֻמִּים בַּשְּׂדֵה יִרְאָה
 הַשְּׂדֵה: יִת שְׁלֵשׁ פְּעֻמִּים בַּשְּׂדֵה יִרְאָה
 הַשְּׂדֵה: יִת שְׁלֵשׁ פְּעֻמִּים בַּשְּׂדֵה יִרְאָה

לקט בדין

הגלים: (טו) הדרש האביב. שהתחילה מתמלאת בו
 באביב, (לשון אחר) אביב לשון אביב) צבור ורשאות
 לשבט פירות: ולא יראו פני ריקבם. שהתחילו
 לרחות פני ברגלים תבואה: לי עולותם (מכילי - ענייני
 ז"ל: (טז) ורחב הקציר. הוא זה שבועות: כבורי
 מעשרך. שהוא זמן הצלה בכורים ששמי הלחם
 הכורים בעלגת היו מתחילין להחדש למנוחת ולכביה
 בכורים (ענייני א"י, שלאחר גמר בית בית)
 וזכרים בכורים וגו': ורחב האסף. הוא זה הכסות:
 באסף את מעשרך. של ימות החמה התחילה
 מתחייבת שדות ורחב אוספים אותה אל הבית
 מפני הכשמים: (ח) שלש פעמים וגו'. לפי שבטען
 מדבר בכשמים: הולך לומר של יתעקרה* של
 עיני ששמות. וזכאי. * יסתייג.

אור החיים

ותאספתה סד"ח בשמיטה שאין עבודה נעשה לא יהיו נוהגים (מ"ל), ואחר על ואל תריסם את למודע למה אמר דבר זה
 כי פעמים, כפסוק י"ד שלש רגלים תמוז לי, ואלן שלש פעמים בשנה. גם רש"י למה לא אמר דבריו כפסוק י"ד ועוד עד
 הכא, וי"ל שפסוק י"ד פשוט הוא עמוז כמו שאמרו בשנה בראשית, ורש"י לא אמר ללא מתמת ששנותיה שכבר אמרה
 בשנה בראשית והוא הדין לרגלים, אבל כאן שהתחבר לעלת לרגל סד"ח דעמם עליית רגלים להביא תועלתו כגון מעשר שני
 קצת מהמנות לא יהיה נשמר צאותו אצל המכון ויהיה חזן מיום טוב ראשון וכל זה מפורש בפרשת
 לאוסה מלוח שמבטל ללד כפירושו בעבודה זרה: בא כמבואר במבילה לזה אמר כאשר כשאר נוסיד
 מן. באשך נוסיד. י"י. לפי שיש הרבה פרטי
 להיות מלח מדבר בכל ליד חומון (פסחים ל"ב),
 כי שלא ילא ידי חוצתו במעשה קדירה. ג' שלא באומרו קדירה כמו שדרשו צרי"ה (י"ג), שלל
 אור בדין
 לידו ושמה, ואם לא בא לידו חקר לו, אבל שמיטה עבודה זרה ילאמה. ר"פ) כי מיעות אלו למה, ולמה לא אמר לו אלא
 דוקא כגון המלות.

וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ לֹא
 יִשְׁמַע עַל־פִּיךָ: יִתְשַׁלַּשׁ רְגְלִים תִּתְּנֵה לִי
 בַשְּׂדֵה: מִן אֲתַתְּג הַמְצוֹת תִּשְׁמַר
 וְזִמְנִין תִּחְזֵן דְּרַמִּי בְּשִׂתָּה: מִן יִת

לקט בדין

הדמות, והוא ישלש גומר (מכילי): לדי דיוקן
 שהמדות הוא מנחות עשה, ממה שאמר, ויכלי, שם
 הוא לא מעשה הילעל, ומכלי (רע"ט), ופי' ראה (י"ג א')
 כמד רש"י ח"ל: ששמרו לעשות ליתן לא מעשה על עשה
 האמורים בפרשה, של שמרו לשון לא מעשה הוא אלא
 שאין לוקין על השמר על עשה ע"ל, ופי"ח לעין אמר
 האיסור ועושה לענין כפרה (ג"א): (לח) פי' אפילו שלא
 בדרך כבוד אלא לפשוט דבר מפורסם לעשות לו פומים על
 ידי אסור, אבל דרך גנאי מלוח י' בה, וימללח ח"ל, על
 מעשו בית ועד ופי' רבי אמר ופי' אלהים אמרים לא
 מזכירו לשנת אבל לגמלי מ"ל (דבר ו') שקן שקלנו
 עכ"ל: (לו) מציא גם דרוש זה שאפי' דרך הא' הילעל
 השמרו לשון לוי, אבל לדרך הכי' אמר שפיר שפירושו שכל
 המנות חסם שמרים דוקא או כששס ע"ל לא מזכירו, אבל
 אם מזכירו יחוסם שמרים בשום אחד מאשר אמרו אלנים, ודרך זה לנדו ג"כ לא די שהילעל עבודה אלנים ממש, שהם
 שאיסור י' בהוצרת שום אבל אין מפרט שיהיה שקול כל המנות (מ"ל): (לח) ופי' על פיך על ידי פיך, שאם על פיך
 ממש הלא כבר אמר לא מזכירו, גם למה הלא הדבר שמיטה אמרים ולא באמרי פיו, שהילעל לא יאמר על פיך: (לח) ואין
 פירושו שלש ימים טובים, הם שצלאון מו"ל נקרא י"ד רגל, לא מפני שפי' המציה קן אלא שם מושאל הוא דרך מלגה
 בעבור שהצות אמר שלש רגלים, אבל כנחוב לא מלתי שם רגל (בא"י):

אור החיים

וְג. וְכָבַל אֶשֶׁר אֲמַרְתִּי וְגו'. עַטְס אֲמַרְתִּי וְכָבַל וְשֵׁם אֱלֹהִים וְגו'. בַּא לומר כסם ששמירת כל
 השמרו, ויכין לומר על דרך אומרים ז"ל (זכר ח"א ופי"ח גידיו כמו כן י' שמירה ללגלות האדם
 ק"ע): כי מנין מלות עשה הם רמ"ח כנגד רמ"ח כפופות עבודה זרה ככל הכופר בעבודה זרה
 אצורים של אדם ופי"ח לא מעשה הם כנגד פי"ח כמורה בכל הכורה ויחוק בשומר ועושה כל אשר
 גידיו, והוא מכ שרמזו שלא יאמר אדם אקיים קך המלא יד עשיתך (י"ח) ויהיו שמרים באמלעות כפופות
 וכך מלות ויספיקו לשמירתי, לזה אמר וכל אשר עבודה זרה כל אצוריו וגידיו כסם שלל עשה
 וגו' פירושו ככל המלות שהיו בשמירתי (י"ח) וכסמון המלוח הכוא ולא צלה לידו העצירה ושמה
 אחד מהם תחסר השמירה לאוחו אצל המכון לה: ממנה"י (דוקא מן הכסם אבל אם מצבל לכדיח
 אור בדין
 רי"ב) ופירושו על צי"ח על יד, לומר קן על ידי כל אשר אמרתי שהיו שמרים בכללות. רי"ג) פירושו לא מפני זה יחול עבור על
 לא מעשה או ימנע מעשות מלות עשה הנא לידו כמו שפירש הא"ן. רי"ד) פירושו כי ידוע שכבר מלות לא מעשה הוא דוקא כשאל

לפי המסורת
בני ישראל
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ

ארכע מיתות פרק שבעי סנהדרין

לפי המסורת
בני ישראל
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ

ארכע מיתות פרק שבעי סנהדרין

לפי המסורת
בני ישראל
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ

ארכע מיתות פרק שבעי סנהדרין

לפי המסורת
בני ישראל
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ
היו יושבי
הארץ

אֶרְפָּה לְחַמּוֹתָהּ וְרוּת דְּבָקָה בָּהּ: טו וְהָאִמֶּר הִנֵּה שָׁבָה יְבַמְתָּךְ
 אֶל־עַנְפָּה וְאֶל־אֱלֹהֶיהָ שׁוּבִי אַחֲרַי יְבַמְתָּךְ: ד וְהָאִמֶּר רוּת →
 אֶל־הַפְּנֵיעֵי־בִי לְעֹבֵד לְשׁוּב מְאֹתְךָ: כִּי אֶל־אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֶלַּךְ

רש"י
 (טו) הנה שבה יבמתך. זה עעמו למעלה ממך אל אשר תלכי אלך. מכאן אמרו רבננו ז"ל גר
 הש"ן לפי שהוא לשון עבד. ונבקר היא שבה (אסמך) שנה להשגיג מודיעים לו מקלמ עונשים שלם כל
 (ט) עעמו למטה בני"ם לפי שהוא לשון הוזה וכן כל לחזור בו יחזור, שמוקד דכיה של רות אמה למד מה
 מוצא נהס: (טו) אל תפגע בי. אל תפגע בי. כי שאלמה לה נעמי. אמרו לנו גלמס מוק למחס נשמה.

תורה המיטה

הנה די ה' הויה במקנך (ג) [מ"ד].
 (ד) ותשנה קולך. ותשנה חסר אלה כתיב, תשש כחן שהן מרלכות וכוכות (ג) [שס].
 ותכבינה עור. דרש רבא, כוכות ארבע דמעות שהורידה ערפה על חמותה, וכתה ורצאו
 ממנה ארבעה גבורים, שנאמר (שי"ב כ"א) ואת ארבעת אלה יולדו להרפה בנת (ה)
 [מסוה מ"ב ב].
 ותשק ערפיה. כל נשיקה היא של תפלות, אבל נשיקה זו אינה של תפלות (ט) [מ"ד].
 ותשק ערפיה וגו'. כתיב ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה, וכתיב (שי"ב כ"א) ואת
 ארבעת אלה יולדו להרפה בנת ויפלו בידי רות, אי"ד יצחק, אמר הקב"ה, יבאו בני
 הנשוקה ויפלו בידי בני הרבוקה (ג) [מסוה מ"ב ב].

(טו) אל עמה וגו'. אל עמה ואל אלהיה — כיון ששבה אל עמה שבה אל אלהיה (ה) [מ"ד].
 (ג) משום דרש די יונח על משפט מלשן הכותב (פ) בלילה, וכן כל הנשיקות הן של תפלות, אם לעשות
 האינו ל"ב מ"א) ותאחו במשפט די, וכונה בזה חנף לרעוה, או הנשיקה הבאה מחאות בשמים, מלבד
 שהיה בה מכת דבר ממת בני משפחתה.
 (ג) וזה הוא על דרך הדרש, ועל דרך הפשטה יתבאר וכן (שי"א ט) ויקח שמואל את סך השמן ויצק על
 הלשון ותשנה חסר א' משום דכאותיות אור"י ראשו וישקהו לכבדו בעיני העם ולחבו, וכן נשיקה
 נוהג חסרון כנוע בכמה מקומות במקרא, וכמו קרובים זה לזה בקרב משפחה כשיפגשו זה זה
 מרשית השנה (פ) עקב חתת מראשית, ולעמשא תמור כמו יעקב לחת, ונשיקה אהרן למשה, מלבד שאהים
 (שי"ב י"ט) חתת האמור, הרשון אדם חולד (איוב ט"ז) היו, עור עברי עליהם מימם רבים שלא איש את
 חתת הראשון, ועוד הרבה.

(גה) נסמן על הדרשה דלעיל בפסקי ד' דערפה היינו (גו) ועיין לעיל בפסקי ד' דהרפה שבשם היא ערפה
 הרפה, יעו"ש, וארבעת אלה הם סף ומדון וגלית שבכ"א.
 (גח) יתכן דמדייק יתור הלשון ואל אלהיה, דהא לא
 ירשבי, כמבואר בספר שמואל ב' כ"א, ומה שחפס נזכר בכל המשך דבריין בזה מענין אלהות, וכן
 מספר ארבעה הוא משום דכתיב ותכבינה עור, משמע מנא ידעה נעמי מה כלב ערפה, ולכן דרש דמכיון
 שהי בכיות ומעט רבים שנים, ומכל עין יצא דמע ששבה אל עמה ממילא תשוב אל אלהיה, והוא על
 אחד חשתי בכיות — שני דמעות.
 (גו) ענין השם תפלות בלשון רבנן הוא דבר שאין בו דרך הכותב (הה"ל ק"י ל"ה) ויתערבו בנוים ילמרו
 ממשי, או דבר עבירה וכמ"ש בירושלמי תענית מעשיהם, והכונה כי אין אם עתה לא שבה מפרש
 פ"ד גבי מרגלים, אחס ככיהם לפני ככיה של תפלות אל אלהיה אך שבויה אל עמה תגרסם וגם שבויה אל
 הוי עתדין אחס לככות בכיה של ממש ככה תכה אלהיה.

תקלג רוּת א 532
 לְאִישׁ וְגַם יִלְדְתִי בָנִים: י הִלְחֵן אֶת־שִׁפְרָה עַד אֲשֶׁר יִגְדְלוּ הַלְחֵן
 תִּעֲגַגְהָ לְבָלְתִי הַיּוֹת לְאִישׁ אֶל פְּנֹתַי כִּי־מִרְלִי מֵאִד מִפֶּם
 כִּי־צִיָּאָה כִּי יִדְהִיָּה: ד וְהַשָּׁנָה חֲסֵר א קוֹלָךְ וְהַתְּכַיְנָה עוֹד וְהַשָּׁק

רש"י
 וגם ילדתי בנים. או אפילו כבר ילדתי בנים: כמסוה. ויש מומקין לשון עניו. ולא ימנן שלם כן הויה
 (יג) הלחן תשברנה. נממיה, שמה להם נמפנה עד לו לניקד הנה"ן דגש או לכחוש שני נוני"ן. כי יצאה
 מסר יגלה, לשון (מגלים קמ"ט) שברו על ה' אלהיו. כי די ה' אמר רבי לוי, כל מקום שנאמר יד ה' ממם
 תענגה. לשון חסור וכלוא, כמו עג עוגה ועמד דבר סוף, וניקן כל נולמס (שמות ט) הגה די ה' הויה:

תורה המיטה

הלילה לאיש. אי"ד יוחנן, למדה תורה דרך איין שאין תשמיש ביום אלא בלילה, וכן הוא
 אומר (אסתר ד') בערב היא באה ובבקר היא שבה (ה) [שס].
 (יג) הלחן תשברנה. וכי מאחר שאמרה כי זקנתי מדות לאיש (מהו עוד הלחן תשברנה,
 אלא הכי קאמרה), אלו גם הייתי הלילה לאיש ואלו גם ילדתי בנים — הלחן
 תשברנה, הלחן תענגה, וכי יכולות אהן לישב עגונות עד אשר יגדלו (שס).

הלחן תענגה. [מהו לשון תענגה — לשון עכוב הוא, כמו דתנינן המוכר את הספנה מבר
 את החורן ואת הנם ואת העונין] (ג) [כ"ב ע"ג א"ז].
 אל בנתי וגו'. אל בנותי — אלא בנותינא, כי מר לי מכם — בשבילכם, כי יצאה כי
 ובכני ובבעלי די ה"ג (שס).

יד ה' אי"ד לוי, כל מקום שנאמר די ה' מכת דבר הוא, ובנין אב שבכולם (פ' וארא מ' ג')
 (מח) ועיין בנה י"ז א' בא ענין זה מטעם הסכא (ג) שכן דרך הספנית שכסודין להעמיד ולעקב
 שאם ישמש ביום שמה יראה בה דבר מגונה משליכין עונן [ברל] אל החתית הים והוא קשור
 ותמנה עליו החתרה אמרה (יעקב י"ט י"ח) ואהבת בחבל וכזה הוא מעכב את הספנית מלכת.
 (נא) יתבאר ע"פ משי"כ בעלי שמש הלשון החילוק בין לשון לא ובין לשון אל, דהלשון "לא" יונח
 על דבר החלטי שאין גם להרהר בזה, משא"כ הלשון "אל" יונח על דבר שאין שלילתו בהחלט רק דרך
 רצון וקבשה, וא"כ אחרי שנעמי ע"פ הסכא הנ"ל דברה אהן לכל דבר שאי אפשר כלל שתחלונו אליה
 הו"ל"ל לא בנותי, ולא אל, ולכן דרש דהוא מלשון
 אלא, וכאומר אי לי בנותי לי מר לי מכם, וכמופיש.
 (גב) ר"ל בשביל שנושא בני אהני, שלא מן היהו. יי"ל כי דרשי כי ובכני ובבעלי מלשון יצאה
 המורה על תנועה ופרדה גדולה, כמו יצאו ברכוש גדול, וכרצוה תצאנה (נפס ד') ולהט מפני יצא (איוב
 מ"א), וכדומה. ויתכן שהיחה כונתה במאמר זה להוסיף עוד טעם לפרודן ממליה ולא לחכות על
 בניה, יען דכיון דכבר נענשה בגלל החתון עמון איך
 זה תוכל לשנות הדב.

(מט) טעם כלל הדרשה כפי הנראה דקשה ליה המשך הלשון הלחן תשברנה דאחרי שאומרת ברחולת
 כי זקנתי מדות לאיש ולהליד בנים, מה שייך עוד שתשברנה ותענגה על מה ועל מי תחילתה, לכן
 מפרש דהלשון וגם ילדתי בנים עד עתה הלא הם כלומר דלו אפילו ילדתי בנים עד עתה הלא הם
 קטנים עוד והלחן תשברנה וגו'. וכפי הנראה אל זה כיון רש"י בפירושו לפסקי זה שכתב וגם ילדתי בנים
 או אפילו כבר ילדתי בנים.

ובאשר תליני אלין עמי עמי ואלהך אלהי: פאשר תמותי

אמר לה נחמך מלכי מלך. אמור לנו להמיר נקמה עליה. ארבע מיתות נסמרו לנו, וכן נחמך ממות עם זכר שאינו חיפה, אמרה לה נחמך תליני מלך. אמרת. שני קברים נמרו לנו, וכן אמר לנו נחמך עמנו מובדלים משאר עמים שיש ממות ושלם עשרה ושברפון ואחד לנהגין ונמנקה, אמרה לה וחס מלות, עמך עמי. אמור לנו עונות כוננים, מלתיך

רשימי

(טו) אל תפנעי בי. מהו אל תפנעי בי, אמרה לה, לא החפא עלי, לא תסבין פגעיך ממני (שם).

לעובד לשוב מאחריך. אמרה לה, מכל מקום דעתי להחגיג, מוטב על ירך ולא על עי

אל אשר תלכי וגו'. כיון ששמעה נעמי החלטתה להחגיג החלה לסדר לה הלכות גרים, אמרה לה, בתי, אין דרכן של בנות ישראל ללכת לבתי מיאמראות ולבתי קרקסאות של עובדי כוכבים, אמרה לה אל אשר תלכי אלך (שם).

אל אשר תלכי וגו'. אמרה לה, אמור לן תחום שבת, אמרה לה אל אשר תלכי אלך (טז) (יבמות מ"ז ב').

ובאשר תליני אלין. אמרה לה, אמור לן יחוד, אמרה לה ובאשר תליני אלין (טז) (שם).

ובאשר תליני אלין. אמרה לה, בתי, אין דרכן של ישראל לזור בבית שאין בו מזוזה, אמרה לה, ובאשר תליני אלין (טז) (מ"ז).

עמך עמי וגו'. אמרה, מפקדין אתריג מצות, אמרה לה עמך עמי, שוב אמרה לה אמור לן עבודת כוכבים, אמרה ואלהך אלהי (טז) (יבמות מ"ז ב').

נחמך לא תשא חטא עלי ולא תעשי על אשר חתומין בכלל, ולמה פרטה לה את זה, ואולי הכונה חסב את לבי מלהחגיג, ובטעם הדיק מלשון על חתומין כי אלפים דווח דרבנן, אך באמת י"ל אל תפנעי בי י"ל דעל הדוב יונה הלשון פגע, לפי פשוט, על מכשול וצרה, או על פגשה, כמו כי עת ופגע יקרה את כולם (קהלת ט'), פגע רע (מ"א ה'), ופגע בו וימת (שם ב' כ"ה), וכן פגעת את שש (שע"ה ט"ז), ופגעת חבל נביאים (ש"א י') וכדומה, ולפי"כ כאן לענין היה יותר מכוח אם אמרה אל תפנעי בי, ולכן דרשו מענין פגע וזק כמבואר.

(ס) ריג יחוד לשון מאחריך, ודרש שאמרה שגם אם אשוב תהיה ההשבה רק מאחריך אבל לא מאחרי ה', והיינו שמכל מקום, כלומר בכל אופן אתגייג.

(טא) יתכן דרואה נעמי לצורך להזהירה על פרט זה, משום דמבואר בלוקט ריש רות דרוח היהת בת שש של עגלון מלך מואב, וא"כ היהת רגילה בתענוגים כאלה, והיה דרוש להזהירה על זה.

(טב) ובדרשה הסמוכה עמך עמי וגו' דרש שאמרה לה מפקדין אתריג מצות, אמרה לה עמך עמי, שוב אמרה לה אמור לן עבודת כוכבים, אמרה ואלהך אלהי (טז) (יבמות מ"ז ב').

נחמך לא תשא חטא עלי ולא תעשי על אשר חתומין בכלל, ולמה פרטה לה את זה, ואולי הכונה חסב את לבי מלהחגיג, ובטעם הדיק מלשון על חתומין כי אלפים דווח דרבנן, אך באמת י"ל אל תפנעי בי י"ל דעל הדוב יונה הלשון פגע, לפי פשוט, על מכשול וצרה, או על פגשה, כמו כי עת ופגע יקרה את כולם (קהלת ט'), פגע רע (מ"א ה'), ופגע בו וימת (שם ב' כ"ה), וכן פגעת את שש (שע"ה ט"ז), ופגעת חבל נביאים (ש"א י') וכדומה, ולפי"כ כאן לענין היה יותר מכוח אם אמרה אל תפנעי בי, ולכן דרשו מענין פגע וזק כמבואר.

(ס) ריג יחוד לשון מאחריך, ודרש שאמרה שגם אם אשוב תהיה ההשבה רק מאחריך אבל לא מאחרי ה', והיינו שמכל מקום, כלומר בכל אופן אתגייג.

(טא) יתכן דרואה נעמי לצורך להזהירה על פרט זה, משום דמבואר בלוקט ריש רות דרוח היהת בת שש של עגלון מלך מואב, וא"כ היהת רגילה בתענוגים כאלה, והיה דרוש להזהירה על זה.

(טב) ובדרשה הסמוכה עמך עמי וגו' דרש שאמרה לה מפקדין אתריג מצות, אמרה לה עמך עמי, שוב אמרה לה אמור לן עבודת כוכבים, אמרה ואלהך אלהי (טז) (יבמות מ"ז ב').

נחמך לא תשא חטא עלי ולא תעשי על אשר חתומין בכלל, ולמה פרטה לה את זה, ואולי הכונה חסב את לבי מלהחגיג, ובטעם הדיק מלשון על חתומין כי אלפים דווח דרבנן, אך באמת י"ל אל תפנעי בי י"ל דעל הדוב יונה הלשון פגע, לפי פשוט, על מכשול וצרה, או על פגשה, כמו כי עת ופגע יקרה את כולם (קהלת ט'), פגע רע (מ"א ה'), ופגע בו וימת (שם ב' כ"ה), וכן פגעת את שש (שע"ה ט"ז), ופגעת חבל נביאים (ש"א י') וכדומה, ולפי"כ כאן לענין היה יותר מכוח אם אמרה אל תפנעי בי, ולכן דרשו מענין פגע וזק כמבואר.

(ס) ריג יחוד לשון מאחריך, ודרש שאמרה שגם אם אשוב תהיה ההשבה רק מאחריך אבל לא מאחרי ה', והיינו שמכל מקום, כלומר בכל אופן אתגייג.

(טא) יתכן דרואה נעמי לצורך להזהירה על פרט זה, משום דמבואר בלוקט ריש רות דרוח היהת בת שש של עגלון מלך מואב, וא"כ היהת רגילה בתענוגים כאלה, והיה דרוש להזהירה על זה.

(טב) ובדרשה הסמוכה עמך עמי וגו' דרש שאמרה לה מפקדין אתריג מצות, אמרה לה עמך עמי, שוב אמרה לה אמור לן עבודת כוכבים, אמרה ואלהך אלהי (טז) (יבמות מ"ז ב').

נחמך לא תשא חטא עלי ולא תעשי על אשר חתומין בכלל, ולמה פרטה לה את זה, ואולי הכונה חסב את לבי מלהחגיג, ובטעם הדיק מלשון על חתומין כי אלפים דווח דרבנן, אך באמת י"ל אל תפנעי בי י"ל דעל הדוב יונה הלשון פגע, לפי פשוט, על מכשול וצרה, או על פגשה, כמו כי עת ופגע יקרה את כולם (קהלת ט'), פגע רע (מ"א ה'), ופגע בו וימת (שם ב' כ"ה), וכן פגעת את שש (שע"ה ט"ז), ופגעת חבל נביאים (ש"א י') וכדומה, ולפי"כ כאן לענין היה יותר מכוח אם אמרה אל תפנעי בי, ולכן דרשו מענין פגע וזק כמבואר.

(ס) ריג יחוד לשון מאחריך, ודרש שאמרה שגם אם אשוב תהיה ההשבה רק מאחריך אבל לא מאחרי ה', והיינו שמכל מקום, כלומר בכל אופן אתגייג.

(טא) יתכן דרואה נעמי לצורך להזהירה על פרט זה, משום דמבואר בלוקט ריש רות דרוח היהת בת שש של עגלון מלך מואב, וא"כ היהת רגילה בתענוגים כאלה, והיה דרוש להזהירה על זה.

(טב) ובדרשה הסמוכה עמך עמי וגו' דרש שאמרה לה מפקדין אתריג מצות, אמרה לה עמך עמי, שוב אמרה לה אמור לן עבודת כוכבים, אמרה ואלהך אלהי (טז) (יבמות מ"ז ב').

נחמך לא תשא חטא עלי ולא תעשי על אשר חתומין בכלל, ולמה פרטה לה את זה, ואולי הכונה חסב את לבי מלהחגיג, ובטעם הדיק מלשון על חתומין כי אלפים דווח דרבנן, אך באמת י"ל אל תפנעי בי י"ל דעל הדוב יונה הלשון פגע, לפי פשוט, על מכשול וצרה, או על פגשה, כמו כי עת ופגע יקרה את כולם (קהלת ט'), פגע רע (מ"א ה'), ופגע בו וימת (שם ב' כ"ה), וכן פגעת את שש (שע"ה ט"ז), ופגעת חבל נביאים (ש"א י') וכדומה, ולפי"כ כאן לענין היה יותר מכוח אם אמרה אל תפנעי בי, ולכן דרשו מענין פגע וזק כמבואר.

אמות ושם אקבר בה יעשה יהוה לי וכה יוסף פי המות ופרד

(יז) כה יעשה ה' לי. כלמר החמיל להרע שליפה כי ינו להמית לישי ולירד מנכמי. וכה יוסף. אם יפירד ינו וינן כי אם המות:

עמך עמי וגו'. עמך עמי — אלו עונשין ואודות (ט), ואלהך אלהי — אלו שאר מצות. דבר אחר, עמך עמי — לכל עבודת כוכבים שליסי, ואלהך אלהי — לשלם שכר פעולתי (טז) (מ"ז).

(יח) באשר תמותי וגו'. פרשה לה ארבע מיתות ב"ד סקלה שריפה דרוג וחנק, השביה לה באשר תמותי אמות, פרשה לה שני קברים המתוקנים לכ"ד אחד לנסקלין ולגשרפין ואחד לנהגין ולנחנקין, השביה לה ושם אקבר (טז) (מ"ז).

כה יעשה וגו'. אמרה לה, בתי, כל מה שאת יכולה לסגל מצות וצדקות מגלי בעולם הזה, אבל לעתיד לבא — כי המות יפירד בינו וביןך (ט) (שם).

הקישות, והוא מפני שהזהירה אותה על השיתוף. (שם ט"ז ב') על הפסוק שמה בחור בילדותך וגו', ודבר ומישב בה ג"כ דלאורה י"ל מאי אמרה לה אמר לן עבודת כוכבים, הלא עיקר ההתחייבות של הגר הוא שלא לעבוד עבודת כוכבים, ונפקין שבאחת להחגיג פשיטא שלא תעבוד עבודת כוכבים, אכן אם אמרין שהזהירה אותה על השיתוף אתי שפיר. (שם ט"ז ב') על הפסוק דבן נח מצווה על השיתוף צ"ל בטעם ולהפוסקם דבן נח מצווה על השיתוף אתי שפיר.

פרט אחר, זו כמשי"כ לעיל אות ט"ז ב'. (ס) עיין משי"כ בסמוך פסוק י"ח אות ט"ז ב'. (ס) יתכן הכונה משום דמציעו במקרא שהיו מן האמות כאלה שעם יראתם את ה' כ"כ נטו חתומין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת אחרי עבודת כוכבים, כמשי"כ במלכים (ב' י"ז מ"א) והלאות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות והיו הגוים האלה יראים את ה' וגו' ואת פסיליתם היו עובדים, ובהו בטלה רוח את עבודת כוכבים שלה כולה, לפי מיש אות ט"ה שהזהירה אותה על השיתוף אתי שפיר גם כאן, והוא שקלה עליה לבטל עבודת כוכבים שלה היינו שלא לעבוד אפי' בשיתוף, דאל"כ מאי רבותא.

(סח) בה הביעה אמונה בשכר ועונש. (סט) קבלה עליה להיות נזונה בארבע מיתות ב"ד אם תחייב ולהיות נקברת בין הרשעים בביתן אם תחייב, ועיין סנהדרין מ"ז ב', ותקנו הלשון במדרש רבה ע"פ הגמ' דבמות מ"ז ב'.

(ע) לכאורה צ"ע דהא הלשון כי המות יפירד בינו וגו' הוא מדברי רות, ואין זה דרשוהו כמו שאמרוהו נעמי. וצ"ל דפסקין לקרא, דעו ושם אקבר אמרה רות, ומכה יעשה לי וגו' אמרה נעמי, וכמו שאחז"ל יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

אך צ"ע מה הכרחו ע"פ ההדרשה להוציא לשון זה מפשטיה שהוא מדברי רות, וגם לגיטת מדרש לקח טוב למה דרשו דרוח אמרה אגל וכו', ולמה לא אמרין כפשטיה. וצ"ל משום דקשה לומר שרות תאמר כה יעשה לי ה' וכה יוסף כאשר רק המות תפירין, והלא על הנה היהת עמוסה רק בצורת ותלואות, ממיחה בעלה וחתמה ומצמצק הרעב וגלות הדרין, וא"כ לא שייך לומר שכוננה אשר עם חדיק בה בענמי עד המות או יעשה ויוסף לה ה' כאשר עד הנה, והלא זה דברי פורענות, ואם כוננה שאם תשוב ממנה אז יסרנה ה' כאשר עד כה, הלא היה צריך לה לומר אם לא יפירד המות, ולכן הוציאום להברס מפשטן ולדרוש כמו שדרשו, כן הוא הפירוש לפי דעת המפרשים. אמנם יתכן לפרש את הכתוב ע"פ דעת המדרש כפשטו, וחסרון דברים

לסגל מצות וצדקה סגלי בעוה"ז, אבל לעתיד לבא לקבל שכרן. והשביה לה כה יעשה ה' וכה יוסף. כלומר הנינו נכוננו לעשות רצון ה' גם המצות אשר צוה גם אם יוסף עלין כוננה ככל אשר הלמיני את ואסור למשמעתן ככל ימי צבאי, כי רק המות יפירד בינינו.

בִּינֵי וּבִינֵיהֶם: יִתְּרָא בְּיַתְּמָאֵם הָיָא לְלֵבַת אַתְּהָ וְתַחְדָּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ: יִתְּרָא וְתַחְדָּל שְׂתִיבִים עַד-בּוֹאֲנָה בֵּית לָחֵם וְהִיא כְּבֹאֲנָה בֵּית לָחֵם וְתַחְדָּל עֲלֵיהֶן וְתַאמְרֵנָה הֲזֹאת נַעֲמִי:

יש ספרים שחלף י - כבאמרה

רשימי
המבואר בכמה מקומות בגמ' ובכיתות דכל מקום דפרשת יתרו (א"י) ע"פ
המבואר בכמה מקומות בגמ' ובכיתות דכל מקום דפרשת יתרו (א"י) ע"פ
המבואר בכמה מקומות בגמ' ובכיתות דכל מקום דפרשת יתרו (א"י) ע"פ

(יח) ותחדל לדבר אליה. מכלל אמרו לון מדיין כל העיר כולם נקפצו לקצור לשמו של בניו שממס עליו ולון מקדקין עליו: (יט) ותלכנה שתיהם. זו ניסם. הוואת נעמי. ה"ל נקודס מסף מפני אמר רבי גמרי כל ודלס כמה מנינים הגרים לפני שהיא נעמי שגילה לגמל בנינים הקני"ה, מיון שנמסו לעמם להפגיר השוה לומס ונפרדים חוסיס מה עלמס לה על אסר ילמס למוסס הכמוס לנעמי. ותחום כל העיר. נעמיס הוסיס
למך:

תורה תמימה

(יח) ותחדל לדבר אליה. ת"ר, גר שבא להתנייר בזמן הזה שא, אומרים לו, מה ראות כאים עליהם, ומודיעין אותו עונשו של מצות ע"כ, אבל אין מרכין עליו ואין מדקדקין עליו ע"ג, שנאמר ותרא כי מתאמצת היא ללכת אחת ותחדל לדבר אליה ע"ד [במות מ"ז ב'].
(יט) ותלכנה שתיהם. א"ר יהודה ב"ר סימון, בא וראה כמה חביבים הגרים לפני הקב"ה, שכיון שנתנה רוח דעתה להתנייר השוה אותה הכתוב לנעמי, [הוא] הוא דכתיב ותלכנה שתיהם] ע"ה [מ"ד].

(ע) יתרו מדיא עד שיסור מחפצו, ועיין באות הבא.
(ע"ד) ועיין לעיל בפסוק י"ב בדרשה שבנה בנותי דג' פעמים דוחין את הגר ואם השריש יותר מזה מקבלין אותו, ולפלא כי בגמ' לא נתפרש דבר זה, וזה הוא פרט ועיקר גודל בענין זה, יצן כי בלאו הכי מי יוכל לבקוין הגבול מהתאמצות והדקדוקים, וצ"ע.
(ע"ה) ר"ל השוה אותה הכתוב לנעמי באמונת ויראת ה', וטעם הדרשה לא נתבאר, ור"ל עפ"י המבואר בכמה מקומות בגמ' ובכיתות דכל מקום דפרשת יתרו (א"י) ע"פ
המבואר בכמה מקומות בגמ' ובכיתות דכל מקום דפרשת יתרו (א"י) ע"פ
המבואר בכמה מקומות בגמ' ובכיתות דכל מקום דפרשת יתרו (א"י) ע"פ

כ ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מ'רא א בספס ה' ב' יתיהמ
שדי לי מאד: בא אני מלאה הלכתי וריקם השיבני יהוה לפיה

תורה תמימה

עם נעמי, ונמצא זו יצאת זו נכנסת ע"י [ידשלימי כתיבות פ"א ה"א].
הוואת נעמי. תניא, ר' שמעון בן יוחאי אומר, אלמלך מוחלן ובליון גדולי הדור ופרסי הדור היו, ומפני מה נענשו, מפני שצאו מארץ לחו"ל, שנאמר ותחם כל העיר עליהן ותאמרנה הוואת נעמי, מאי הוואת נעמי, אמרו, חיותם נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה ע"י [ב"ב צ"א א].

הוואת נעמי. מאי הוואת נעמי — וכי זו היא שמעשיה נאים ונעימים ע"ה [מ"ז].
(כ) כי הפור וגו'. אומר בר קפרא, משל לפרה סוררה שהעמידה בעלה לשוק למוכרה, אמר, חרשנית היא ועושה תלמים יפה, אמרו לה, אם בן הוא אלו המכות הניכרין בה למה. כך אמרה נעמי, קראני לי מרה, ולמה — כי המר שדי לי מאד ע"ה [שם].

(כא) מלאה הלכתי. מלאה בבנים ובבנות, דבר אחר מלאה — מעוברת פ' [שם].
(ע) ר"ל והיתה זה בהשגחה שוה [אשתו של בעז] מסבין פתחי, עמר וברך לו מהם, ע"כ, ומבואר יצאת מביתו של בעז ורות נכנסת ונכנסת. לפי"ש שגדול עונו בכפלים, דבשביל עצמו לא יצא, ויחיא גם זה של העיר המה, מפני שבמקרה היו כל בני העיר או בקבוץ אחד לתכלית הלית אשתו של בעז, ועיין בבבלי בבא בתרא צ"א א' בא עיני אנדה זו בלשון אחר קצת, ומסיים שם עוד בעין הלשון זו יצאת זו נכנסת, והיינו דאמר אינשי, עד דלא שכיב שכיבא קיימי מני ביתיה, ר"ל עוד טרם שמת המת כבר עומד מוזהב זה המונח על ביתו, וכמו הכא מכוונת היתה באת רות בשעת מיתת אשת בעז, הוא על דרך שדרשו [קדושין ע"ב ב', ובקלה דבה ע"ה פ"ט] בפסוק [קולת א' ה'] ורת השמש ובה השמש.

(ע"ד) עיין מש"כ באות הבא בבאר השאלה הוואת נעמי, ויתכן דרדיש הוואת כמו בח"י"ת במקום ההיא, מפני כי שניהם מתחלפים שבאים ממוצא אחד מהגרון, וכמ"ש בירושלמי שבת פ"ו ה"ב לא מתמעין רבנן לדרוש בין ה' לחי"ת, ובהוה תמימה פרשת קדושין י"ט כ"ה) בפסוק קודש תלולים הבאו כמה דוגמאות לוה, ורדיש הוואת בנותיהן קודש נעמי, ועיין במהרש"א.
ומה שדקדקו בעל המאמר הזה שגדולי הדור ופרסיס היו לכאורה מיותר לענין, אבל י"ל שכוין למ"ש בליקוט ריש רות אלימלך מגדולי המדינה ומפרסיס הדור היה, וכשכאן שני רעבון אמר עכשיו כל ישראל

עם כ"י כי לא הנהגו...
היה רחוק להספיק...
היה רחוק להספיק...
היה רחוק להספיק...

אחד קנו הלכות משא ומתן

מן אברהם נ"י

באר הגולה

קול בהנהגתו אלו קול המעט מלכות וכו'...
לא הנהגה קול תולד והמאמר...
היה רחוק להספיק...

קט שר משא ומתן וכו' סקף אחד

אם אחר כך ידך (ה) לעסקי רכל תורה שאין עמה מלאכה...
ומכל מקום לא י' יעשה א מלאכה ויקר אלא (ב) עדיא...
ותורתו קבעו זהו זה יתקיים ברו' וישא וזון באמתה...

קנו (ב) לעסקי...
קנו (ג) לעסקי...
קנו (ד) לעסקי...
קנו (ה) לעסקי...

קנו (ו) לעסקי...
קנו (ז) לעסקי...
קנו (ח) לעסקי...

קנו (ט) לעסקי...
קנו (י) לעסקי...
קנו (יא) לעסקי...

קנו (יב) לעסקי...
קנו (יג) לעסקי...
קנו (יד) לעסקי...

קנו (טו) לעסקי...
קנו (טז) לעסקי...
קנו (יז) לעסקי...

קנו (יח) לעסקי...
קנו (יט) לעסקי...
קנו (כ) לעסקי...

קנו (כא) לעסקי...
קנו (כב) לעסקי...
קנו (כג) לעסקי...

קנו (כד) לעסקי...
קנו (כה) לעסקי...
קנו (כו) לעסקי...

קנו (כז) לעסקי...
קנו (כח) לעסקי...
קנו (כט) לעסקי...

קנו (ל) לעסקי...
קנו (לא) לעסקי...
קנו (לב) לעסקי...

קנו (לג) לעסקי...
קנו (לד) לעסקי...
קנו (לה) לעסקי...

קנו (לו) לעסקי...
קנו (לז) לעסקי...
קנו (לח) לעסקי...

קנו (לט) לעסקי...
קנו (לא) לעסקי...
קנו (לב) לעסקי...

קנו (לג) לעסקי...
קנו (לד) לעסקי...
קנו (לה) לעסקי...

קנו (לז) לעסקי...
קנו (לח) לעסקי...
קנו (לט) לעסקי...

קנו (לא) לעסקי...
קנו (לב) לעסקי...
קנו (לג) לעסקי...

קנו (לד) לעסקי...
קנו (לה) לעסקי...
קנו (לו) לעסקי...

קנו (לז) לעסקי...
קנו (לח) לעסקי...
קנו (לט) לעסקי...

קנו (לא) לעסקי...
קנו (לב) לעסקי...
קנו (לג) לעסקי...

קנו (לד) לעסקי...
קנו (לה) לעסקי...
קנו (לו) לעסקי...

קנו (לז) לעסקי...
קנו (לח) לעסקי...
קנו (לט) לעסקי...

קנו (לא) לעסקי...
קנו (לב) לעסקי...
קנו (לג) לעסקי...

קנו (לד) לעסקי...
קנו (לה) לעסקי...
קנו (לו) לעסקי...

למנוחה... (Text in the top left column)

למנוחה... (Text in the second column from top left)

למנוחה... (Text in the third column from top left)

למנוחה... (Text in the fourth column from top left)

למנוחה... (Text in the fifth column from top left)

למנוחה... (Text in the sixth column from top left)

למנוחה... (Text in the seventh column from top left)

למנוחה... (Text in the eighth column from top left)

למנוחה... (Text in the ninth column from top left)

למנוחה... (Text in the tenth column from top left)

למנוחה... (Text in the eleventh column from top left)

למנוחה... (Text in the twelfth column from top left)

למנוחה... (Text in the thirteenth column from top left)

למנוחה... (Text in the fourteenth column from top left)

למנוחה... (Text in the fifteenth column from top left)

למנוחה... (Text in the top left column of the lower section)

למנוחה... (Text in the second column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the third column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the fourth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the fifth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the sixth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the seventh column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the eighth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the ninth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the tenth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the eleventh column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the twelfth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the thirteenth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the fourteenth column from top left of the lower section)

למנוחה... (Text in the fifteenth column from top left of the lower section)

השבוע גי

הנהגה המשפט גי בעבודה זרה שלו, עובד ישראל משום לאו זה וקטן וגו', דגללו זה בכלל המשפט ג"כ ע"פ ש"ס שם ס"ג ע"ב ור"מ כלן ה"י, והרב המגיד כלן, אבל אין ישראל עובד על לפי עור לא וגו', דאין הנכרי מחזר על זה כלל, וכן הוא להדיא שם בסוף ד"ה אקור לחדם וכו', ואומר ר"מ וכו' מ"מ חסן הזה וכו', ואף שמשפטים שם שמים דבר אחר, לא אשכחן דאקור לגרום לאמרים לשפך, ולפני עור ליכא דמי נח לא החירו על כך, עכ"ל. והנה קלם מסבירים: מספוק דאפרע להו להמוס' דאין קן נח מחזר לעבוד עבודה זרה בשיתוף, וזה היפך הגרימ"א דכל שהיה דין של ישראל ממיסין וכו', א"כ ישראל דנהגו אס עובד מצוה ענין, א"כ קן נח טעם ג"כ נהגו, וכן הר"מ נ"ט מלכ"ה ה"י לא סילק וכחן קספ דקן נח מינ מיתה על עבודה זרה, אך בלחם כוונת המוס' קן הא, דמילא כחן דאין אקור על ישראל המשפט חממה לאו זה דאקור לגרום, דגרמא אין אקור אס משפך בשטעה, דאין הגורם עובד על לאו זה, ואמר זה כחן דלפני עור ליכא וכו', דמי נח לא החירו על כך, היינו שאין קן נח מחזר כלל על זה שלא ליטבע בשם עבודה זרה, והוא מחזר רק שלא לעבוד אבל לא על שטעה, דגם ישראל נהגו ונשבעו הוא רק בלאו, וכן נח ליכא אקור כלל, אך על ישראל ליכא אקור כגורם גורם הכרת

שם עבודה זרה, אף דליכא אקור נחן נח, על זה כחן דשטעה בשיתוף לא אשכחן דאקור גרמא, הכלל דהמוס' לא מיירי אלם בשטעה, ובשטעה אפילו נחן בשיתוף אינו מחזר קן נח כלל, אבל אס עובד עבודה זרה בשיתוף ודאי מינ קן נח כמו ישראל, וזוהי פ"ה מנ"ה וכו' ע"פ ר"מ ס"ה [שפטי דעם ס"ק י"ח], כחן גס קן נח נח מחזר בשיתוף, רק בשטעה אינו מחזר, ולא היבא כלל דברי המוס', ובאמת על השטעה אפילו בשם עבודה זרה נחן נח מחזר, מדאין בית דין של ישראל ממיסין אין קן נח מחזר כלל, רק כוונת המוס' בשיתוף אין אקור לישראל לגרום, כמו שכתבנו למעלה.

ובכ"ל מקום, מה שנראה מדברי המוס' דעל השיתוף אין אקור לגרום, ז"ש, כיון דדבר והשבע נעצמו לא לגרום לאמרים מקרא אהד נפקא, א"כ כמו שהוא נעצמו עובד, קן אקור לגרום, ואפשר לומר, כיון דמזינ דלמחר שמור לי נדד עבודה זרה פלוט"ה ג"כ נפקא מקרא זה, ומ"מ כל אלם הדברים אין לוקין, רק בגורם ומקיים, על כרחיך י"מ מילק, דקיים להו לחי"ל דהזכרה הוא רק אקור, כיון דמ"מ אין כבוד לעבודה זרה נכך, רק הנהגה והמקיים דהוא כבוד זה הוא לאו גמור, ע"פ ר"מ פ"ח משטעו"ה ג"כ שאין מי שראוי למלוק כבוד שנשבעין בשמו רק האחד ברוך הוא, וזה מלוק מכבודו יסבך, ולאמרים הוא עון פטור, א"כ אפשר נמשפך, נהי דגס קן עון פטור דמשוה עובד לקומו, מ"מ אין פטור כל כך כמו משנע בשם אחר לזולתו, ויש לומר דגם ישראל אין לוקין נמשפך, אך עונשו פטור דנפקי מהטולט רס"ל, א"כ לגרום אין אקור פה, ויש קלם ראה מהגמ' הג"ל דמשפך כלן דאקור לומר שמור לי וכו', היינו הזכרה נעצמו, וכן שלא דור בשמו ולא לקיים בשמו ולא יגרום לאמרים להזכרה, אלם דמה אפשר אין אקור, רק נדר ושטעה, ואס כן הוא הדין בשיתוף, קן נראה, ומ"מ ז"ש.

[ג] ונראה פשוט, אס נשבע על העבר בשם עבודה זרה באקר או שוא, לא מיבעיא דאין לוקין, אלם אפילו אקור ליכא, כיון דהוא שוא ושקר אין זה כבוד רק ממלונך, וכל לינטא אקירא מן מלינטא דעבודה זרה, אך נשבע על להנא, אף דעובד אס"כ על השטעה, מ"מ נשבע שטעה אינו יוכר אס יעבור, הי דרך כבוד, ונשבע שקיבל המרה, טעם דאין לוקין, קן נראה פשוט.

[ד] ויש להקפיד נגד זה או נשבע בעבודה זרה בכח, לכאורה אפשר להרי"מ והרב המחבר דנפקא מלא תזכירו, ומשאר נגילה י"מ

ע"כ דחזרה אפילו נח, רק גבי זכירה עמלק שנאמר לא פשעם הרי נחל אמור על כרחיך וכו' נפה, א"כ היכי דלא גלי רשומא, וכו' נח, א"כ בכח עכ"פ הוה כהניסור, אך בשו"ס שאגם אריה דמי יואם מנ"ה ס"י י"ג, האריך לנדר דכלל מקום הכבוד לאו כדמיר דמיא וכו' נח נפה, כגון יואם מנ"ה וקידוש היום, אף דלא גלי רשומא רק כחיי וכו' נח, דמיא, א"כ נח נח נח, ע"כ, א"כ כלן נח.

אך מ"מ כחן י"מ להקפיד, דאפשר כמיסה כדמיר דמיא, וע"פ מה שהבאנו לעיל מיסור זה וע"פ מנהיג' או"ט וכו' ועודן בשם האחרונים, א"כ כמיסה כדמיר לענין שטעה, א"כ אפילו להמטיר בש"ס כן דנפיק מקרא דלא ישמע, אפשר דכמיסה כדמיר דמיא, וע"פ אור"ח וכו' מ"מ ס"י ז"י [תומים סק"ה], ואס נאמר דכבוד עובד, א"כ משכחם לה מפשה בלאו, נגד זה או נשבע בכח, וממילא יש לפרש דברי הר"מ כלן דלוקין, מיירי בכחן דש"ס ע"כ עכ"פ, כמו שכתב הלחם משנה מה"ל פנהדרין [הג"ל אות א'], אך דברי הלחם משנה ז"ש כמו שהבאנו למעלה [שם] בשם המשנה חכמים, אבל בכחן נחא, ומל שכן להר"ב המגיד שקובץ דאס משכחם מפשה לוקין אף בלא עשה מפשה, ע"פ פ"ג משפ"ט ג"כ ע"כ, ובלחם מפשה שם, דמיס"ג גבי עזוב כיון דמשכחם בכח, א"כ נחא דברי הר"מ שפוסק דלוקה כל ענין, כיון

דמשכחם לה מפשה, ואף להרב המחבר שכחג [מנחם ש"ר ש"מ], ועודן דאס יוכל להיות נלי מפשה אף ע"י נשבע אין לוקין, מ"מ הבאנו כמה פעמים [ע"פ מנהיג' י"א אות כ', ועודן בשם המג"ל פ"א ממעין ומנהיג' ה"ג, והרב המחבר מודה אס דבר זה לא יוכל להיות נלי מפשה לוקין אס עשה מפשה, ומשכחם לה שנסבע לפירושה הוא משפך ודאי אפשר ליטבע נשוי, א"כ משכחם לה מלקוח גם לדעם הר"ב המחבר, והר"מ בכל ענין לוקין כיון דמשכחם מפשה, ע"פ משנה למך פ"ד ממלה ולה זה ה"י אריסטו

ובש"ס פנהדרין ס"ג ע"א, דמקשה הא הוה לאו שאין ט מפשה ומזיק כ"י יהודה, הוא הדין עשה יחל למרן כיון דמשכחם מפשה, אך אפשר קיים להש"ס ד"י אפ"ן טעם כח"ס לק"ס דהקמה בקול פטור, ולא פירא ליה ק"כ פנהדר, ע"פ נח מ"מ ז"ש פ"ד ט"ו ד"ה ר"ש לק"ס, דריש לק"ס פירא ליה נחמא לאו שאין ט מפשה לוקין, אבל הר"מ הולך לשיטתו כמו שפסק מה"ל שמרום שם כ"י יוס"ק דהקמה בקול לוקה, וכיון דמשכחם לה מפשה כמו שכחג הר"ב המגיד, א"כ שפיר פוסק כלן דלוקין, כיון דמיס"ג בכחג דהוה מפשה, ואין כלן מקומו להאריך, ומיהלה לאל יסבך דברי הר"מ מיושבים, וע"פ האחרונים שדמסקו, והגה"ה לע"ד ככחג.

[ה] ובג"ד נהגנו בעבודה זרה וכו' וכו' כ"י דמיר, טעם אין לוקין, דמון כ"י דמיר נחל המורה איסוף מחורה אפילו בעבודה זרה, כמו שכחגנו לעיל מיסירטו [ע"פ מנהיג' ל' אות ט', ועודן], מן ממגדף ועובד עבודה זרה, כגון דלמחר אלי אמה דמיס"ג מיתה, דהוה עובד עבודה זרה, אבל נשבע דלא הוה עובד, מן כ"י דמיר הוא כדמיר, וא"כ מיס"ג נחזר מן כ"י דמיר.

[ו] ולענין המראה, כחג"פ כמה פעמים לעיל דל"ה המראה אף דעבירה הוא מיסיר, דלא כהכחג מפשה פ"ד מעבודה זרה ה"י גבי מגדף, ואין לשנוע כן מה שכחגנו כמה פעמים, [ע"פ מנהיג' כ"ו אות ו', ועודן].

[ז] ודבריה היא וללמד מי נח"ך, מהו הדין נשבע על להנא שישלם או שלא ישלם, ונשבע בשם הקריה וסיפך אחר בשטעה, נהי דנפקי מן העולם ועובד על לאו, מ"מ אפשר שפמיר לקיים שטעמו, ואס לא קיים מיס"ג מלקוח וקרקע טולה יורד כלל שטעמו פטור, כיון דנשבע בשמו יסבך, או דילמא כיון דנשבע אחר בשטעה, אינה שטעה כלל ואינו מיס"ג כלל, ואינו נח"ך לקיים שטעמו, וכעם ז"ש, ובא"י רק לעשר, ונשבע לשוא על העבר וסיפך, ככר כחג"פ [למעלה אות ג'] דעל לאו נשבע בשם עבודה זרה אין לוקין כיון דנשבע לשוא, א"כ לוקין

מחמת נשבע לשוא שגדר והשבע עובד למעלה [אות א'] ו שלא יעבור נחא [ח] ולענין מה שי [ע"פ פ' אות י"ג], בשם החכ"ם ופירי מגידים [שפ"י נשפסקי (הראשון)] לאו שאין ט מיתה א"י הוה מומר לכל ה לעבודה זרה דקיימ בלאו מיתה, אין זה כן נמי הספק הוא, רק דאין מיתה, וה [ט] ומה שכחג מפש"י

נח אלם על העום ומריטו דלח"ל ומדו כלומר שלא חזרו להם דהיינו על דע מחזירים על עבדו מפש"י אינו מבין, שלא יגרום להזכיר אלם שטעה ומדו שו לגרום, ובאמת נח ע"כ מטבאר להדיא לגרום לאמרים נח אקורה להם, כמו [ב] וגם הגה"ה הוא זה, והנהגה זה עיקר הלאו, ובאמת להדיא נדבר זה ומפלה בש"ס על כולי עמלא מודים הוא בכלל הלאו, אבל מי יודע הבא דברי

ההנהגה השפך ומודה מ מה שטעם על לו לאו לפני עור, כי וקלם ז"ש בעבודה שם על אקור הרחוקה, דהיינו ד או משום לפי ע ליה חממה לדדיה ומודה עובד על הוה ליה להש"ס הרווחה או משו נפק"מ וכו', כיון על לפי עור, וע משום הרווחה זו משום לא ישמע דאינו עובד על לו משאו שיהיה מרן אמה, אלם מרן כבוד, והוה כחג, וכו', אלם אס ה

ואפילו דרבונו משום לפי ע לא תנו כשכול לזכר וכו' וקרא דלא ישמע על כך נמי לא אתי לזכר כלל, אלא לישראל נופח מותר רחמנא, אבל כח"ג אפילו מדרבנן לא מיתסר כיון שאין ישראל משבש בניו, אלא תוה הוא ששבע מאילו ע"י שנתחייב בו אלא דאי מדה חסידות תוה וכו', רבנו נ"ר, וכו' ח"כ שם בשם הרמב"ן, וכו' חרטיביא פגילה כ"ח ע"א, ח"ר שישית תראה"ה ששבע לגוי אויט פסקיך לאו זה אלא מדה חסידות, וקרא דשם אלוים אחרים קאי על השטעה עם הגוי ביום אידו שבבואו לזכור את שם אלוהו על סגל לעבודו, וראת עד ברש"י ע"ז ו ע"א דבפ"ה לז"י עבר חשוראל על א"י ישמע על פ"ד, ג ב"ב וק"י וי"ד, ד כ"ל מצוה כ"י, ה ע"פ סו"מ לזכור, ו ב"ב וי"פ אילך, ע"י אפילו כדמיר, וכו' מנ"ח, ע"י מבלבט אפי כדמיר.

ואפילו דרבונו משום לפי ע לא תנו כשכול לזכר וכו' וקרא דלא ישמע על כך נמי לא אתי לזכר כלל, אלא לישראל נופח מותר רחמנא, אבל כח"ג אפילו מדרבנן לא מיתסר כיון שאין ישראל משבש בניו, אלא תוה הוא ששבע מאילו ע"י שנתחייב בו אלא דאי מדה חסידות תוה וכו', רבנו נ"ר, וכו' ח"כ שם בשם הרמב"ן, וכו' חרטיביא פגילה כ"ח ע"א, ח"ר שישית תראה"ה ששבע לגוי אויט פסקיך לאו זה אלא מדה חסידות, וקרא דשם אלוים אחרים קאי על השטעה עם הגוי ביום אידו שבבואו לזכור את שם אלוהו על סגל לעבודו, וראת עד ברש"י ע"ז ו ע"א דבפ"ה לז"י עבר חשוראל על א"י ישמע על פ"ד, ג ב"ב וק"י וי"ד, ד כ"ל מצוה כ"י, ה ע"פ סו"מ לזכור, ו ב"ב וי"פ אילך, ע"י אפילו כדמיר, וכו' מנ"ח, ע"י מבלבט אפי כדמיר.

ואפילו דרבונו משום לפי ע לא תנו כשכול לזכר וכו' וקרא דלא ישמע על כך נמי לא אתי לזכר כלל, אלא לישראל נופח מותר רחמנא, אבל כח"ג אפילו מדרבנן לא מיתסר כיון שאין ישראל משבש בניו, אלא תוה הוא ששבע מאילו ע"י שנתחייב בו אלא דאי מדה חסידות תוה וכו', רבנו נ"ר, וכו' ח"כ שם בשם הרמב"ן, וכו' חרטיביא פגילה כ"ח ע"א, ח"ר שישית תראה"ה ששבע לגוי אויט פסקיך לאו זה אלא מדה חסידות, וקרא דשם אלוים אחרים קאי על השטעה עם הגוי ביום אידו שבבואו לזכור את שם אלוהו על סגל לעבודו, וראת עד ברש"י ע"ז ו ע"א דבפ"ה לז"י עבר חשוראל על א"י ישמע על פ"ד, ג ב"ב וק"י וי"ד, ד כ"ל מצוה כ"י, ה ע"פ סו"מ לזכור, ו ב"ב וי"פ אילך, ע"י אפילו כדמיר, וכו' מנ"ח, ע"י מבלבט אפי כדמיר.

ואפילו דרבונו משום לפי ע לא תנו כשכול לזכר וכו' וקרא דלא ישמע על כך נמי לא אתי לזכר כלל, אלא לישראל נופח מותר רחמנא, אבל כח"ג אפילו מדרבנן לא מיתסר כיון שאין ישראל משבש בניו, אלא תוה הוא ששבע מאילו ע"י שנתחייב בו אלא דאי מדה חסידות תוה וכו', רבנו נ"ר, וכו' ח"כ שם בשם הרמב"ן, וכו' חרטיביא פגילה כ"ח ע"א, ח"ר שישית תראה"ה ששבע לגוי אויט פסקיך לאו זה אלא מדה חסידות, וקרא דשם אלוים אחרים קאי על השטעה עם הגוי ביום אידו שבבואו לזכור את שם אלוהו על סגל לעבודו, וראת עד ברש"י ע"ז ו ע"א דבפ"ה לז"י עבר חשוראל על א"י ישמע על פ"ד, ג ב"ב וק"י וי"ד, ד כ"ל מצוה כ"י, ה ע"פ סו"מ לזכור, ו ב"ב וי"פ אילך, ע"י אפילו כדמיר, וכו' מנ"ח, ע"י מבלבט אפי כדמיר.

ואפילו דרבונו משום לפי ע לא תנו כשכול לזכר וכו' וקרא דלא ישמע על כך נמי לא אתי לזכר כלל, אלא לישראל נופח מותר רחמנא, אבל כח"ג אפילו מדרבנן לא מיתסר כיון שאין ישראל משבש בניו, אלא תוה הוא ששבע מאילו ע"י שנתחייב בו אלא דאי מדה חסידות תוה וכו', רבנו נ"ר, וכו' ח"כ שם בשם הרמב"ן, וכו' חרטיביא פגילה כ"ח ע"א, ח"ר שישית תראה"ה ששבע לגוי אויט פסקיך לאו זה אלא מדה חסידות, וקרא דשם אלוים אחרים קאי על השטעה עם הגוי ביום אידו שבבואו לזכור את שם אלוהו על סגל לעבודו, וראת עד ברש"י ע"ז ו ע"א דבפ"ה לז"י עבר חשוראל על א"י ישמע על פ"ד, ג ב"ב וק"י וי"ד, ד כ"ל מצוה כ"י, ה ע"פ סו"מ לזכור, ו ב"ב וי"פ אילך, ע"י אפילו כדמיר, וכו' מנ"ח, ע"י מבלבט אפי כדמיר.

ג' בשי"ת

השבוע גי

השבוע גי

השבוע גי

השבוע גי

קלב מנחת יתרו מצוה כו, שלא נאמין אלוהות אחרת חינוך

התורה
דינים
ועדות
פסולות
בבני ח

(ד) [טו] וזאת המצוה וכו' וכן החלוקים וכו'. דינים אלו מנוארים בקנהדרין פרק ארבע מימות נ"ו ע"ב, ור"מ הל' מלכים ס"ט ופ"י. ובסוף פ"ט כתב הר"מ, גלג המראה וכו', ובתפילה פ"י כתב, דין ששגב נאמת ממנומיז פטור, ועיין להם יהיה חייב שוגג ג"כ, כמבואר ברש"י מסת ט' ע"א ד"ה לפיך, מ"מ סוגר רבינו נהי והמראה לא בעי מ"מ לרץ שדע שפעה הדבר נמוזד וכו'. והרב המסגר כתב [דאין לריכס המראה] לפי שאין חילוק בין שוגג למזיד, ובתפילה נקט מדעת הר"מ דאף דכפס דאין לרץ המראה מ"מ כתב שוגג פטור רק [מזיד] אין לרץ המראה, ופ"ק. גם מה שכפס הרב המסגר דאין לריכס המראה, גם לפני עדים יש חילוק, דבישראל לרץ עדים, וכן גם נהרג בעד אחד ודין אחד כמבואר בקנהדרין ור"מ שם, וגם על פי קרוב, אך לא על פי אשה, וגם לא מדון אשה להס. וכל זה מנואר שם בש"ס ור"מ סוף פ"ט.

(ה) [טז] וכן יתחייבו וכו'. דין זה חידש הרב המסגר מדעתו

הרמב"ם, ולא מלאפ"י בש"ס (י) ולא גרי"מ דין זה יתחייב נהדלפת עמנו, אך דברי הרב המסגר נכונים בטעמת, דכיון דהא דאית נאמן על עמנו מנואר בקנהדרין ט' ע"ב, עיין קוגיל דפלוני רבנו, דלדס קרוב אכל עמנו, א"כ הפסול מטעם קרוב, וגם בישראל אס הוא בעמנו מעיד ואין אחר עמו הוא רק עד אחד, אך אפילו לעד אחד איט מתקרב מחמת קרוב, אכל בנן נה דנהרג בעד אחד ועל פי קרוב א"כ למה לא יהיה נאמן על עמנו, על כן דברי הרב המסגר נכחו מלגו דנהרג על פי עמנו, כי נהרג על פי עד אחד. אך לדעת הראב"ד שפירש שם בקוגיל, דעל עמנו איט בגדר עדות, עיין רא"ש מחמת [פ"א אות י"ג] וטור ח"מ סי' ל"ד, דלא חייך עדות שנתלה מתקפה רק בקרובים אכל לא על עמנו שאיט בגדר עדות, והדברים עמיקין ברש"י ופ"ק, א"כ עכ"פ חייך דלפנין כאן בגמרא קנהדרין נ"ו ע"ב דעכ"פ לרץ עד, א"כ אפשר כיון דהוא איט בגדר עדות על עמנו, דמתקיימי דבר הכפוז מדבר, ע"ש [מסכת ר' ע"א], א"כ אפשר דאיתו נהרג על פי עמנו, כיון דאיתו עד כלל, לא מחמת קרוב, וגם קשה לי אפילו אס נאמר דהודלפת עמנו מחמת קרובה, וגבי בני נה קרוב נאמן, מ"מ הוה ליה להרב המסגר למק, דדוקא בן נה וכו' נהרג נהדלפת עמנו, אכל אשה נה נה למה פיהרג נהדלפת, הא אין אשה נאמנת להס, ע"ש בש"ס קנהדרין ור"מ פ"ט ממלכס הי"ד, ואילו היה לנו אחיה לימוד דין נה נאמן נהדלפת עמנו, היסה גם אשה נאמנת, עיין קט"ו המושן סי' ל"ד סק"ד, אכל כיון דאיתו מנואר בש"ס ולא ראימי שוס לימוד לה, על כרחך לרץ לומר שהוא מתקרב כיון דקרוב נאמן, א"כ לא מהינא הודלפת האשה, דאשה אינה נאמנת להס, והרב המסגר לא חילק, ופ"ט.

בית הדין
של ישראל
מסירתו

ב"מ
ט"ז

[יז] ויעיורין ר"מ פ"י ממלכס הי"ב, כתב דאין ענישים מרש שוטה וקטן גבי בני נה ג"כ, ולקמן פרשת אחרי [מלכה ק"ז אות ס'] כתבמי דקטן בן נה איט דומה לקטן ישראל, דקטן ישראל הו עד י"ג שנה והנאמת שמי שפרות, וקטנה עד י"ב שנים ושמי שפרות, וכל זה הוא הלכה למשה מסיני כמבואר בנדה [מ"ה ע"א], ועיין בשו"מ הרא"ש כלל ט"ז פרט א' דהוא כולל שיעורין, ומבואר בר"מ פ"ט ממלכס הי"ד דשיעורין לישראל נאמרו ולא לבן נה, וכדאי דהלכה למשה מסיני לא היה רק לישראל, א"כ נראה דהשיעור של קטן גבי בן נה איט פליי בשו"מ ולא בשפרות רק פליי בנן דעת, אס רואין שיש בו דעת חייב בעושים ואס לאו פטור, והארכמי חיה לקמן שם, דלכאורה קשה מסוגיל דסוף גזיר ס"ב ע"א, והיא הערה נכונה וכפובה אלני בגליין הר"מ פ"י ממלכס הי"ב.

(ו) [יח] כ"י האומות וכו'. עיין ר"מ פ"ט ממלכס הי"ב כתב גבי דין זה, דכל שאין בית דין של ישראל ממיסין עליה אין בן נה נהרג, ואפ"פ שאיט נהרג אסור בכלל, ואין מניסים אותו להקיס מננה וכו'. רא"ש

כא"ן
בית דין
של ישראל
מסירתו

דעתו דגם אלל בן נה יש שאינו נענש רק עובר על מצות המלך, וכן כתב פ"י הי"ד דעל הרענת נהמה והרענת אלן אין בן נה נהרג ואסור בהם, וכן כתב שם דעל הכלה אס מנל נכרי בישראל חייב מיטה ואינו נהרג, רק לשמים חייב מיטה, ע"ש ככפך משנה ולחם משנה. עוד כתב שם הי"ט, דגוי שפסוק נפורה או ששנת חייב מיטה ואינו נהרג. דעמו דכמה דברים אינו נהרג ואסור בהם, ויבאר נמוקס אחר ואין כאן מקומי.

(ד) וזאת המצוה היא מכלל השבע מצוות שנצטוו כל בני העולם בכלל. אבל מכל מקום חילוקין יש בפרטים בין ישראל לשאר האומות, והכל מבואר שם בעבודה זרה"י. ומן החילוקין שבין ישראל לשאר האומות בענין המצוות המוטלות על הכל הוא, שישאר לא יתחייב לעולם בלא עדים והתראה, ושאר האומות אין צריכין התראה, לפי שאין חילוק בהן בין שוגג למזיד. (ה) וכן יתחייבו גם בן בהודאת פיהם, מה שאין כן בישראל שצריך עדים"י. ועוד יש חילוק אחר, (ו) כי האומות בעוברים על כל אחת ממצוותם יתחייבו לעולם מיתה, וזהו אמרם זכרונם לברכה [סנהדרין דף ג"ז ע"א] אזהרתן זו היא מיתתן, וישאר יתחייב פעמים קרבן, פעמים מלקות, פעמים מיתה, ופעמים אינו מתחייב בכל אלה אלא שהוא עובר על מצות מלך ונשא עונו.

יב. סנהדרין נ"ו ע"א. וראה לקמן מצוה תט"ו שכל המצוות בענין ע"ו נמוין אצל האומות לאחת. יג. ראה ע"ו נ"א ע"ב וי"ב ע"ב לענין אסור וביטול ע"ו. וראה סנהדרין נ"ו ע"ב. יד. וכ"כ לקמן סוף מצוה קצ"ב. ובמאירי סנהדרין נ"ו ע"ב: בן נה נהרג על פי עד אחד וע"פ דיון אחד ובעדות קרובים אבל לא בעדות אשה, ויראה לי שאף לא בפסולי עדות של תורה.

לפנים פענח אות כ"ו, נספסך בזה אס בן נה חייב על ארבע עבודות ומציל דברי הר"מ כאן, ובתפילה מסוף לשון הר"מ נראה דחייב, וגם לשון הנרייטא הוא כן, ורש"י פירש להדיא כן כמו שכתבתי לעיל דחייב בן נה על ארבע עבודות, ומ"מ לשון הר"מ י"ע.

[יט] ויעיורין קנהדרין פ"ג ע"ב טו"ס ד"ה אסור לחדס וכו', ומו"ס נכורות ב" ע"ב ד"ה שמה, נראה מדברייהם דאין בן נה מלווה על עבודה זרה בשיתוף, וכן הוא בהגהת רמ"א או"מ סי' קנ"ו פ"א, וכן ראמי הרבה מספרים פסוק זה לדבר נכור. אך בשו"מ מעיל דקדק [סי' כ"ב], ופרי מגדים או"מ שם [אשל אברהם סק"ב], ופרי מגדים י"ד סי' ס"ה [שפמי דעם ס"ק י"א], כתבו, דכוונת המוס' רק לפנך שנופה, אכל על השיטוף מחזה ונהרג, דכללל כיל הנרייטא עבודה שישארל נהרג גם בן נה נהרג, על כן אין חילוק בזה בין ישראל לגוי, ע"ש, ואין כאן מקומו להאריך.

ב"מ
כ"ו

[כ] נצודך יש חילוק, דישארל חייב שקילה בעבודה זרה, וכן גם על כל המצוות נהרג בפייך [קנהדרין נ"ו ע"א]. וגם אס עבד עבודה זרה בעיותו ונתגייר פטור ממיטה, דאשמי דינא דלרץ ערה ועדים והמראה, וגם אשמי מיתמו דקודס היה בפייך ועמה בקילה, על כן פטור לגמרי, עיין קנהדרין פ"א ע"ב ור"מ פ"י ממלכס הי"ד.

ועי"ש ג"כ בן סורר ומורה, מנואר דאס עד שלא עגמר דיט הקיף וכן הסתמון פטור ממיטה, כיון דאשמי דהשמה לאו בר קטלה הוא, ואס משעגמר דיט הקיף וכן הסתמון חייב, ומקשה הש"ס על האי דינא דנתגייר פטור, הא כלל בנעמר דיט חייב אף דאשמי, ומתוך נגמר דיט קאמרת, עגמר דיט גברא קטילה הוא, וכן פסק הר"מ פ"ו מממרים הי"ט. א"כ אפשר כאן נמי, אס עגמר דיט בעיותו אינו נפטור בנתגייר כמו בנן סורר ומורה, ופ"ט על הר"מ שלא ביאר זה כאן, ואפשר פתך על מה שכתב גבי בן סורר ומורה, אך אפשר למק, דדוקא ישראל דנידון על פי בית דין של עשרים ושלשה מהי הגמר דין, אכל בן נה דנידון בעד אחד ודין אחד אפשר דלא אליס הגמר דין דליהוי גברא קטילה. וכעין סברא זו מלאמי בשו"מ חסד נ"ב סי' פ"ד, לענין שור הנסקל דגזר הכתוב דגמר דין אסור בהנאה, זה דוקא בבית דין של עשרים ושלשה ראלים כמו וגמר דין דיהו ששוב למיטר בהנאה, אכל שור של בן נה, אס נאמר

(ד) וע"פ להלך מצוה פ"ו אות ב'. (ו) וע"פ להלך מצוה פ"ו אות ב', וראה עוד באנציקלופדיה תלמודית ערך בן-יהוה עה"ט 70-71.

כן משמע במכילתא סוף פ' בשלה, ועיין ירושלמי קידושין פ"א ה"א וקרבן העדה שם, ובבראשית רבה פרשה ל"ד אות י"ט לפי פירוש היפה תורא שם (מנח"ס). ליקוטי סופר.

קסד תשובות חדשות לרבינו עקיבא איגר

שכוח ס' דאורייתא ספיקו אסור אף אם לא היה רק
הספק על זה לחוד א"כ ממילא מקילין לזה שכוח
ס' דרבנן כנלע"ד צמח"י.

ולפי"ז ממילא צ"ש דנפשוט ספיקו האי דהא הבשר
נבילה בלא"כ אסור בהנאה מספק דאורייתא
שנא נפל צו החלב הבשר העוף מותר.

היתר אם הם של צ' צ"ח וצ"ח לשאלו צז"ז דשניהם
מותרי כמו צ' שבילין, א"כ נ"ל ללמוד ג"כ מצ' שבילין
מהתוספתא י' שהוצא בריש פ"ב דמקואות י' דאם
אי יש צו דעת לישאל והאי אין צו דעת לישאל וצ' שבילי
רה"י דמטכרי' למי שא"צ דעת לישאל, ובמ"ל י' ביאר
הטעם כיון דזה שיצ"ד אסור בעלמותו אף אם לא
הלך השני מש"כ מקילי' לזה, א"כ ה"ג כיון דהקדירה

וכתב דהעיקר דכל שהקדירה האחרת בלא"ה אסורה אפילו
מאיסור בעלמא תולין האיסור בה ומתירין האחרת, וראה
בישועות יעקב סק"ה שגם העלה דתולין להקל בדרך
ספק האי' דהפרמ"ג, דכיון דבספיקא דאורייתא לחומרא כל
מקום שאפשר לתלות הקלקלה במקולקל תולין, וראה בס'
אמרי בינה בדיני בב"ח ותערובת ס' כ"ו מ"ש בענין זה,
וראה עוד ביד יהודא בפיה"א סקט"ז דהעלה דאין תולין
שבשל איסור נפל היכא דנפל איסור.

75. מקואות תוספתא ו' ד"ל למה זה דומה לב'
שבילין א' טמא וא' טהור והלכו ב' בשניהם ועשה טהרות
בא' יש בו דעת לישאל וא' אין בו, בר"ה שניהם תלויים,
ובר"ה"י את שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא, ושאיין בו
דעת לישאל ספיקו טהור ע"כ.

76. בר"ש מ"א.

77. אה"ט פ"י ה' ז'.

78. וראה בתור"ד ביאורים סק"ג שנחטף כס' הפמ"ג,

הוספות למהדורה ב'

בענין עבודה זרה בשיתוף בב"נ

אלא שצודים צשיתוף, ואינם מוזכרים על כך, ולהם
כותר לעשות כן.

א"י לי גוף הענין ולאחזה לורך יגידו כזאת ומה
ילמח מזה, וכדבר זר בעיני, אני דן שתופסים
עלמס [צ] דברי הרמ"א בל"ה ס"י קנ"ז, ואני בעניי
זה ימים רבים שעמדתי על דברי רמ"א, אם נפרש
כפשטן דצ"ג אין מוזכרים על השיתוף היינו לעבוד
בשיתוף, זה תמוה מאד דהיכן מלינו לעבודה ז'
מותרת לצ"ג, דלענין עבודה ע"ז אין חילוק צין ישראל
לצ"ג כדאמרינן סנהדרין דף ק"ו ע"ב בעכו"ם דברים

להם על שהואילו לתת רשותם להדפיסה בכאן.

בעזה"י ד' בשבת כ"ג תמוז צ"ז פ"ק פוזנן.

רב שלי' וברכה לבני יקירי קיר לבבי הרב וכו'
מוהר"ר שלמה ג"י הגאבד"ק קאליש יע"א.

אם כי שזה זמן מועט שכתבתי לך אחי פעמים
חושש אנכי להכרח עריכת מכתבי דנא, היות
שאנשים סוחרים מהסביבה דשם בחזרתם מיריד פ"פ
דרך פה וצ"ח לזיתי לדרוש את שלומי, ושאלתי להם
אם יש חדשות, אמרו ששמעו שצווארשוי רוליס להגיד
שהנכרים שלנו לאו עע"ז כי עבודתם לשם ד' אמת

תשובה זו נדפסה בקובץ „כרם שלמה" היר"ל ע"י
חסידי בוכוב בארה"ב שנה א' חוברת א', תודתי נתונה

תשובות חדשות לרבינו עקיבא איגר קסה

אלא לישראל גופי אזכר רחמנא אבל כה"ג אפי' מדרבנן [לא מיתסר], משמע דבעלמא לגרום הוא דרבנן, ובכה"ג שאין הישראל משביעו אלא הנכרי נשבע מאיליו אפי' מדרבנן לא מיתסר, וא"כ י"ל דתוס' וברא"ש ס"ל כן, וכיון דרק מדרבנן י"ל דלא אסור לגרום לאחרים [לשחק], ואח"כ כתבו דלפני עור ליכא דב"ג לא הוהוהו על כך, היינו דעל כך לא קאי על שיתוף אלא דב"ג אינו מוזכר רק על עבודה אבל לא שלא לידור ולשבע בשמו וכמ"ש הר"ן להדיא ספ"ק דע"ז בדרך אפשר, ודברי תוס' בצבורות דף ז' ע"ב מהפרשים על דרך זה דתחלה [כתבו] ואע"ג שמשחקין אין כאן לפני עור דב"ג לא הוהוהו על כך, היינו ג"כ על גוף האיסור לידור בשמו לא הוהוהו דב"ג, ולדין לא אשכחן איסור בגרם שיתוף, היינו דגם משום [לא ישמע על פיד] ליכא כיון דהוא בשיתוף.

ותה"ל עתה מלאתי את שאהבה נפשי שכוונתי לדעת הגדול ה' ושז הכהן ס"י ל"ח דכ"כ לפרש דברי תוס' וברא"ש עיי"ש וכן איתא בחינוך להרמ"ה מזהו פ"ז ויש מפרשים שעיקר לאו זה אינו בא אלא בעוסק עם עכו"ם ביום חגו דחזיל ומודה וכו' כלומר שלא יזכירום לאחרים על דרך האסורה להם דהיינו לעבוד שהוא אסור להם מה"ט וב"ג מוזכרים מה"ט, והיינו לאפקוי ממי"ש תחלה דאחי למשביע, דעיקר קרא לאו לכי אחי כיון דב"ג עלמו אינו מוזכר מלישבע, ומה דקתני בצרייתא שלא לגרום לאחרים שידרו בשמו ל"ל דהוא מדרבנן ובדרך אסמכתא, וא"כ הדרך מורווח בתוס' וברא"ש דב"ג אינו מוזכר על כך היינו לישבע בשם ע"ז, ודברי הרמ"ה שכי' דלא הוהוהו על שיתוף בשם תוס' בצבורות דף ז' הוא תמוה, ולזה ע"כ שצ"ק ללשון רי"ז וברמ"ה דדחיק ומוקי אנפשי' במ"ש דב"ג לא הוהוהו על שיתוף היינו לישבע בשיתוף, והיינו כיון דהר"ן כ' בלשון ואפשר דב"ג אינו מוזכר מלידור בשמו, לזה

שצ"ד של ישראל ממיחיס עלי' צ"ג מוזכר עלי', וכיון דשיתוף צ"ד של ישראל ממיחיס כדילפינן מקרא דזבח לאלהים יחרם בלתי לדי לבדו למשחק ש"ש ודבר אחר ויחרם היינו מיתסר, וכן הוא בסמ"ג לאוין במלוה ראשונה בלתי לדי לבדו הוא לעונש על שיתוף, וקרא דלא יכה לך אלהים אחרים על פני דעל פני הוא אזכרה לשיתוף. (ובאמת אינו מוכן לי דברי הרמב"ם פ"א ה"ב מב' שבוטח שהביא דרשב ז' דבלתי לדי לבדו לענין משחק בשבעה וכן הוא בסמ"ג בסדר מנין עשין אות קכ"ג, והא בפשוטו איירי בעבודה ממש בשיתוף כדכתיב יחרם, ואלו לידור ולשבע בשם אלהים אחרים הוא רק בלי"ת כדאיתא בסנהדרין דף ס"ג ע"ב).

וראיתי שקדמוני בהשג' שער אפרים ס"י [כ"ד] ובתי מעיל דקק ס"י כ"ג ובפלא חריפתא להתי"ע בסנהדרין: שהחליטו דב"ג מוזכר על שיתוף, ונדחק בצוונת תוס' בסנהדרין: ובצבורות: וברא"ש בסנהדרין, ואני צעניי לא מלאתי בתוס' וברא"ש לשון זה דלא הוהוהו על שיתוף זולת צרינו ירוח"ט שכ"כ, וכוננת תוס' וברא"ש סנהדרין רגיל הייתי לפרש כך, דכתבו להחיר להשביע לנכרים שצמנינו דמלך שגורם לאחרים שידרו בשמו לא אשכחן דאסור לגרום לאחרים להזכיר בשיתוף, (אף דלכאורה תמוה דהא דרשין מקרא דלא ישמע על פיד שלא ידור בשמו ולא יגרום לאחרים שידרו בשמו וברי' הישראל עלמו אסור לידור בשמו אף בדרך שיתוף כמ"ש הרמב"ם והסמ"ג, וכן משמע ג"כ בדברי תוס' הכ"ל שכתבו לא אשכחן [דאסור] לגרום לאחרים לשחק, דמשמע להדיא דהישראל אסור לידור בשמו בדרך שיתוף, דתרווייכו לידור ולגרום מהד קרא נפקא משמע דאסור לגרום לב"ג ג"כ לשחק, כ"ל דס"ל דעיקר קרא אחי שלא ידור הישראל בשמו, אבל לגרום הוא רק מדרבנן ודרך אסמכתא כמו שנראה מלשון הרמב"ן שצ"ק דע"ז שכי' וקרא דלא ישמע לא אחי

4. שם.
5. נתיב ר"ז חלק חמישי.
6. לשון החנוך על עבודה זרה.

1. פ"ז אות ה', רבינו בהגהותיו לשר"ע א"ח שם
כבר ציין לזה.
2. ס"ג ב'.
3. ב' ב'.

קסו תשובות חדשות לרבינו עקיבא איגר

שכורכ באתרי דירי ח"ו ואינו כדאי אף להכיר על הוראותיו אפי' להחמיר, ואף אליך בני לא כיותי כותב חילו ידעתי שכבר ילא בהוראה מפי הגאב"ד נ"י להחיר, אבל אחרי שמתפקנה ורחוק ממני שהחליע בגאב"ד להחיר, ואין ידוע לי עד כיכן הדברים מגיעים לזה אני כותב אליך ותשא ותתן בזכ עס הגאב"ד דשס, ואני [כותב] רק בדרך כערה, וההוראה מסורה להגאב"ד דשס נ"י.

ידידך אביך דש"ת מעתיר בעדך,
הקי עקיבא בתרב מהר"ם גינז מא"ש

ד"ש לידידי מחו' הרב וכו' מו"ה חיים נ"י גם אליו תטוף מלתי הנ"ל, לישא וליתן בזה עם הגאב"ד נ"י באם עדיין לא יצאה הוראה מוחלטת ממנו.

השתמשו בהקדמה זאת, טעות הוא בידם. אמנם הפתי"ש דחה זה ממה שכ' הרמ"א בעצמו בדי"מ הובא בש"ך יו"ד סי' קנ"א סק"ז עיי"ש. ועיין בישועות יעקב בארי"ח סי' קנ"ז. (הערת מו"ל כרם שלמה).
8. בעל חמדת שלמה.

כי הרמ"א דעכ"פ י"ל דנ"י אין מוזכרים מלשבע בשיתוף, כיון דיש סברה דאינס מוזכרים כלל על לידור ולישבע בשם ע"ז ממש, ממילא יש להקל עכ"פ בלישבע בשיתוף, ואפשר דיוק כן מלשון תוס' בצבורות דמשמע דמשום לפני עור צנו ג"כ טעמא דנשבעים בשיתוף ולא הוזכרו צ"נ על לישבע בשיתוף, אבל לישבע צ"נ ממש בלא שיתוף לא פסיקא להו דאין מוזכרים. ולזה צענו"ס אין מקום לומר דנ"י אין מוזכרים על עבודה בשיתוף וכאשר החליטו גדולי רבותינו תשי' שער אפרים, מעיל לרקה, התיי"ע בפלפלא חריפתא, תשי' ושז הכהן.

באמת ה"י רלוני לכתוב כן להרצ הגאב"ד דשס • נ"י ד' יאריך ימיו ושנותיו בטוב, אבל חוששני שיכ"י זה בדרך פגיעה כבוד לכבודו הגדולה

7. עיין בפתחי תשובה יו"ד סי' קמ"ו סק"ב שהביא גם משו"ת נוב"י מהדו"ת יו"ד סי' קמ"ח (בתשובת בן המחבר) שהעמיס בכונת הרמ"א דקאי על שבועה. וכתב דאף שדבר זה מורגל בפי כמה חכמים שאין הנכרים מצויים על השיתוף וגם בכמה ספרים מדרשות ואגדות

דרשות לכבוד המלך ושרי ממשלת פרוסיה

א

לד' אתי בתיבת אתי, במשמע שעושה עצמו עיקר והם יטפלו עמו בזה לגדל לד', וכאומר לחבירו עשה עמי בזה שעושה עצמו עיקר וחבירו טפל, ואח"כ אמר ונרוממה שמו יחדו, דתיבת יחדו במשמע שהוא והם יהי' לאחדים בזה ואין זה עיקר מזה.

דרשה הב' דרש רבינו ביום ה' ניסן תקצ"ד לרגל יום הכנסת של הרעפוענטאנטען — נציגים הג'ל לתפקידם, נערכה אז תפילת הודאה חגיגית רשמית בבית הכנסת בנוכחות מושל פון אוברערפועזידענט פלוטווען והפמליא שלו. בדרשה זו מזכיר רבינו בתוך דבריו את מה שדרש כבר מקודם בענין זה. אפשר שזו דרשה א'

בעזרה"י

תהלים ל"ד. גדלו לדי אתי ונרוממה שמו יחדיו. ויש להבין יתור וכפל לשון, כי גדלו לד' וכן ונרוממה שמו הכל ענין א', גם פתח תחלה גדלו

בשנת תקצ"ד התקין השלטון הפרוסי (שפונא היתה תחת ממשלתו) חוקה חדשה ליהודים הרחבת זכויותיהם האזרחיות (אמנם לא שויון זכויות מלא כלשאר האוכלוסי' הגויית) זכויות „נאטורזירען" בלשון רבינו. מצד הקהילה נבחרו נציגים כלפי הממשל — רעפועזענטאנטען — אשר מצדם בחרו בפרנסים וממונים על צורכי הקהילה.

